

Fåglar i Sörmland

Nr 2.1994

Årgång 27

FÅGLAR I SÖRMLAND 2/94

Ansvarig utgivare

Bert Lindgren

Redaktör, redaktionsadress

Kent Söderberg
Kantorstigen 1
645 91 Strängnäs
Tel: 0152-513 24

Layout

Kent Söderberg

Sättning

Kent Söderberg

Utgivning

Fåglar i Sörmland (FiS) utges av Föreningen Södermanlands Ornitologer och utkommer med två nummer per år. Medlemmar erhåller tidningen utan extra kostnad.

Enbart prenumeration kostar 80 kr och insättes på nedanstående pg. För medlemskap: se näst sista sidan.

Annonser

Aktuella priser erhålls på begäran. Annonssörer ombedes vända sig till Kent Söderberg

Manusstopp

för nr 1/95 är den 15 mars

Medlemsservice och adressändringar

Sörmlands Ornitologer
c/o Agne Swenzén
Skånegatan 5
641 36 Katrineholm
Tel: 0150 -182 97
Postgiro: 7 73 78-8

Omslagsfoto:

Framsida: Nötkråka, Tero Niemi
Baksida: Grönsångare, Björn Carlsson

© Fåglar i Sörmland 1994, ej bildmaterial.

ISSN 0345-3820

Ordföranden har ordet

Sensommarens tröskel är passerad. Höstmörkret smyger sig in bland trädgårdens buskar och äppelträd, ända in i farstuvrån och jag kommer på mig själv med att stänga till dörren, när jag passerar ut och in i huset.

Också sommaren försvinner in i mörkret till ljudet av gröna vårtbitare som spelar i augustikvällen. Deras entoniga läten stiger och faller där ute bland mognande häggbär och rodnande rönnar. När de första fladdermössen drar runt hus-

knuten tänds också stjärnorna på himlen.

Sensommarkväll är tveksamhet och vilshenhet mellan ljusa skyar och mörka, mellan värme och kyla, regn och torka, blåst och stiltje, rentav mellan liv och död. Gulmårorna mörknar och vissnar där de fick stå kvar i några dungar för att ge sommar-natten doft, men där lien gick fram kommer nya spåda plantor. Sensommaren tvekar: vad ska gro på nytt och vad skall vissna?

Bert Lindgren

*En FiS, blir din räddare
i nöden. Glöm inte att
prenumerera 1995.*

Pg: 7 73 78-8

Fågellokal i Sörmland-Vansö och Åker

Vi fortsätter här med några fågellokaler i Sörmland som kan vara värt ett besök. I nr 1/94 skrev Göran Andersson om Vadsjön som är en nyskapad fågellokal. Här kommer en beskrivning av två konstgjorda fågellokaler, dammen i Vansö och viltvattnet i Skäggesta som presenteras av Magnus Brandel och Kent Söderberg. Skriv gärna om just din närlokal.

Inledning

Nära nog all mark i Mellan- och Sydsverige är på något sätt danad eller påverkad av mänsklig hand. Undantag är ren urskog, myrar, hedar etc. som dock utgör en försvinnande liten del av den totala arealen.

Vi har försökt att utnyttja naturen så rationellt som möjligt för våra egna mänskliga behov. Övergångarna mellan odlad mark och skog är mycket skarpa. Det vi kallar impediment i form av våtmarker, ängar eller sankar åkrar uppfattades tidigare genomgående som misslyckanden eller undantag från regeln. Vi undvek sådana marker genom dränering, utpumpning av vatten och uppodling, beskogning etc.

Under senare år har dock en förändring i detta synsätt inträtt genom omställningen av jordbruksmarken, konventionen om biologisk mångfald som var ett av resultaten av Rio-konferensen våren 1992 m.m.

Dammen i Vansö

Ute på Fogdö, Vansö församling, Strängnäs kommun, finns vid Vansö en damm som tidigare användes för att samla upp avloppet från samhället

Vansö. Den har fungerat som en biodamm utan avlopp som sakta avdunstar. Dammen är inte stor, endast ca 30x80 meter eller 2 400 kvadratmeter. Under årens lopp har framförallt dammen i Vansö regelbundet besökts och ett stort antal fågelarter kunnat observerats, i första hand olika andarter. Det har tidigare varit fåtaliga vadare eftersom dammen i regel varit välfylld och med en kraftig växtlighet runt kanterna, och alltså har inte annat än enstaka vadare kunna rasta.

Under sommaren 1992 togs dock dammen ur bruk genom att avloppet från Vansö fortsättningsvis pumpas över till reningsverket inne i Strängnäs. Under andra halvåret 1992 kom därför vattnet långsamt att sjunka undan och blotta en alldeles utmärkt vadarstrand.

Under inledningen av år 1993 fanns en del vatten kvar men fram mot sommaren var sjön torr och stadd i stark igenväxning. Under våren 1994 finns vatten i dammen men på sikt kommer sannolikt dammen att växa igen.

Observerade fåglar

Under årens lopp har dammen besökts av totalt 9 olika andarter, däribland årta och 14 vadararter, såväl smalnäbbad simsnäppa, spovsnäppa och småsnäppa. Trots dammens litenhet har flockar om kanske 50 till 100 ånder eller flockar om totalt sett 50-tal vadare av olika arter kunnat observeras särskilt under höstarna. Därutöver har ljungpipare och storspov rastat på fälten omkring dammen, stenfalk och blå kärrhök jagat samt invid dammen observerats blåhake (våröbs).

I dammen har bl. a. knipa och gräsand häckat. För vadarna har det dock visat sig svårare beroende på den kraftiga kantvegetationen och växlande vattenstånd. Sannolikt har dock mindre strandpipare och skogssnäppa häckat eller gjort häckningsförsök i dammen; de har visat tydliga tecken på häckning genom att spela skadade och varna kraftigt. Även storspov har funnits under häckningstid i anslutning till dammen och vissa år uppvisat tecken på att ha häckat. Den bifogade artlistan redogör för de arter som har observerats under årens lopp.

Vid besöken visade sig många av framförallt storsnäpporna, gluttsnäpporna och svartsnäpporna mycket nervösa och drog ofta vidare omedelbart efter de stötts upp. Andra vadare, bl. a. grönbena, brushane och mindre strandpipare återkom efter en stund till dammen. Dessa arter rastade - sannolikt - i dammen flera dagar under sträcket. Mest rikligt förekommande var grönbenan

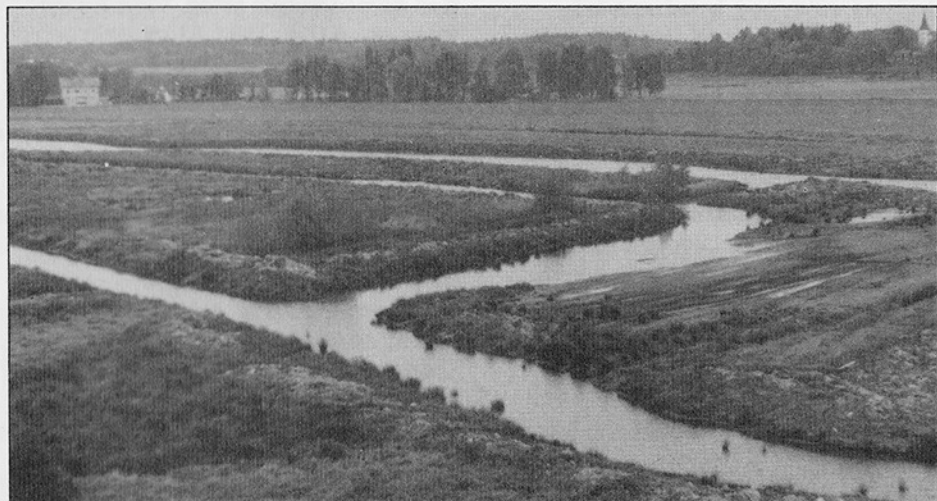
som kunde ses i flockar på upp till högst 15-20 ex medan storsnäpporna, gluttsnäppa och svartsnäppa sågs från några enstaka upp till 3-5.

Sträckdynamiken i form av övergång mellan gamla och unga fåglar har också tydligt kunna förmärkas för arter som svartsnäppa.

Skäggesta viltvatten

En lokal av delvis annorlunda karaktär, som dock drar till sig stora mängder fågel, är Skäggesta viltvatten vid Berga, Åkers församling.

Under sommaren 1991 grävdes ett viltvatten på 9 hektar. Viltvattnet består av en bred kanal som omgärdar hela området. Innanför kanalområdet löper några mindre kanaler och den centrala delen består av ett våtmarksområde med bl. a. carexväxter. I den södra delen är det grävt som en liten sjö med en utmärkt vadarstrand.

Skäggesta viltvatten, Åker 1992

Foto: Kent Söderberg

Viltvattnet är uppgrävt dels på en tuväng och dels på åkermark. Alldeles i anslutning till området ligger en naturlig observationsplats, ett berg som är ca 50 meter högt. Skäggesta är en bra rastlokal såväl vår som höst.

Observerade fåglar

Under de få år som viltvattnet existerat har ett stort antal fåglar kunnat observeras, främst änder (9 olika arter) och vadararter (19 olika arter), samt våra tre svanarter.

Vid Skäggesta har både gräsand och kricka häckat, 1992 och 1993. Mindre strandpipare häckade 1993.

Eftersom det i Strängnäs kommun saknas rastlokaler för vidare under framförallt höststräcket, började observationer ganska omedelbart göras efter det att viltvattnet var färdigställt, och det gav omgående ett gott resultat. Under juli-september 1992 gjordes regelbundna besök och arter som spovsnäppa, småsnäppa (bl. a. 4 juv 20/8), mosnäppa, kärnsnäppa, myrspov, brushane och svartsnäppa m.m. kunde observeras.

Våren 1993 gjordes observationer på bl. a. myrsnäppa (5 ex) och mosnäppa (2 ex). Även kärnsnäppa (24 ex 1992) har observerats under våren.

I anslutning till området rastar regelbundet ljungpipare och storspov på fälten runt viltvattnet. Den genomgående vanligaste vadaren är grönbena, som kan rasta med upp till 50 ex, brushane med omkring 20 ex samtidigt och svartsnäppa och gluttsnäppa från 6 upp till 10 ex.

I skrivande stund kan jag nämna den rostand som rasta vid Skäggesta sensommaren 1994.

Kommentarer

Flera av de observerade arterna ses mycket sällan i rapportområdet och i Strängnäs kommun. Det gäller bl. a. spovsnäppa, där det i Sörmlands fåglar anges att inlandsobservationer utgörs av främst ungfåglar i september. Observerade spovsnäppor och kärnsnäppor har varit gamla fåglar både vid Vansödammen och vid Skäggesta viltvatten, liksom också kärnsnäpporna.

Den stora koncentrationen av fåglar visar vilket omfattande sträck som drar förbi Mälardalen, som troligtvis är en gammal sträckled, och vilken magnet som även små lokaler som dessa utgör för fågel.

Som en parentes kan här nämnas det kraftiga vadarsträck som passerar Mälaren under sensommaren juli-augusti. Vid tämräkningarna som gjordes åren 1992-94 vid Talludden, Yterselö har noterats 13 olika vadararter, med myrspov (174 ex 1992, 103 ex 1993 och 48 ex 1994) som den dominerande arten. Vidare sågs kustpipare (1 ex 1992, 31 ex 1993 och 65 ex 1994), och här har också spovsnäppa (6 ex 1993) observerats. Även storskarvar (127 ex 1992) och dvärgmåls sträcker regelbundet genom Mälardalen. Här bör också nämnas den fjällpipare som sträckte över Selaön, Mälaren i slutet av augusti 1994.

Dammen i Vansö och Skäggesta viltvatten visar med vilka begränsade insatser man kan tillskapa värdefulla rastlokaler. Andra exempel på sådana lokaler är reningsverket i Kjula, Jäders församling i Eskilstuna kommun, som ofta hyser stora mängder vadare. Ett annat exempel om än i större skala är

Småsnäppa, en art som har observerats, både vid dammen i Vansö och vid Skäggesta viltvatten, Åker.

Foto: Tero Niemi

Vadsjön (se FiS nr 1/94) norr om Nyköping som också har skapats på konstgjord väg och där bl. a. dammsnäppa, dvärgmåå och myrsnäppa visade sig under år 1993.

Ett annat bra exempel på skapad miljö är sjöängen Angarn i Vallentuna norr om Stockholm, som efter sin senaste restaurering blivit en av landets bästa fågellokaler för speciellt vadare men även änder. I vårt land överflyglas Angarn endast av sådana utpräglade sträcklokaler som Ottenby, Falsterbo och Getterön.

För att kunna bibehålla och vidareutveckla en biologisk mångfald är det därför viktigt att man kan ta tillvara de möjligheter som skapas genom exempel-

vis omställningen av jordbruket för att anordna denna typ av värdefulla lokaler för fåglar. Även kvävefallsfällor, dvs. konstgjorda översilningsmarker för att förhindra att kvävet rinner ut i våra sjöar, kan vara av stor betydelse som fågellokaler. Vid Mågla ängar nere vid Sörfjärden i Jäders församling i Eskilstuna kommun pågår ett intressant restaureringsprojekt.

Källor:

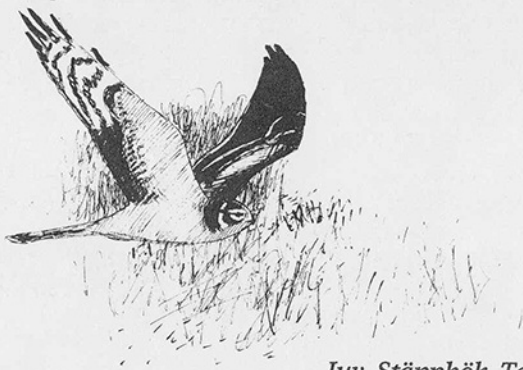
Förteckning över Sörmlands fåglar, Föreningen Sörmlands Ornitologer, Katrineholm 1992.

*Magnus Brandel
Kent Söderberg*

Stäpp- eller ängshök ?

Var det en stäpp- eller ängshökshona som sträckte förbi? Den frågan har nog de flesta skådare ställt sig någon gång. Nu har Klaus Malling Olsen skrivit en rykande färsk fältbestämningsartikel som tar upp problemet stäpp/ängshökar, både adulta honor och ungfåglar, så att en hel del frågetecken kan rätas ut. Jag vill också passa på att tacka Lars Järlestad som har hjälpt mig att bearbeta den Danska texten.

Juv. Stäpphök. Teckning: Hans Larsson.

Inledning

De smäckra kärrhökarna, ängs- och stäpphöken, är båda rariteter i Sörmland, även om ängshöken numera får betraktas som en årligen återkommande gäst. Vanligen brukar honfärgade fåglar kallas "stängshökar" - bestämningen av de två arterna är ett knepigt kapitel, särskilt som man ju inte kan skaffa sig tillräcklig erfarenhet i hemtrakterna. Några dagars sommarvistelse på Öland med närstudier av ängshök ger dock bra insikt i hur man känner igen denna art, men man får självfallet komplettera med studier av stäpphökar i sydligare trakter.

Genom åren har jag haft tillfälle att studera de två arterna, inte bara i Sverige och Danmark, utan även i Mellanöstern, Östafrika och Indien. Vidare kunskap har jag fått genom studier av skinnsamlingar vid Universitetets Zoologiska Museum i Köpenhamn, Zoologiska Museet i Uppsala och Zoologiska Museet, Universitetet i Oslo.

Allmänt om jizz

Både ängshök och stäpphök är långflyttare som övervintrar i tropikerna. Detta ser man genast på flyktsilhuetten, som särskilt hos ängshöken är som en mindre variant av den tyngre blå kärrhöken. Dess silhuett påminner i sin tur om en utdragen version av sparvhök.

Blå kärrhökens vinge är således ganska bred, med fyllig, avrundad hand (5 synbara handpennor/fingrar). "Stängshöken" har smalare vinge med spetsig hand (4 synbara handpennor/fingrar, men även de inre handpennorna är kortare än den blå kärrhökens), och i kretsflykt mycket smal stjärt av typen gammaldags papperssvala. Flykten är avsevärt elegantare än blå kärrhökens; kroppen gungar fram i den lätta, tärnaktiga flykten. Kretsande fåglar håller ofta vingarna mjukare vinklade än blå kärrhök, snarare i U- än i V-form. Smal arm är särskilt påfallande hos adulta

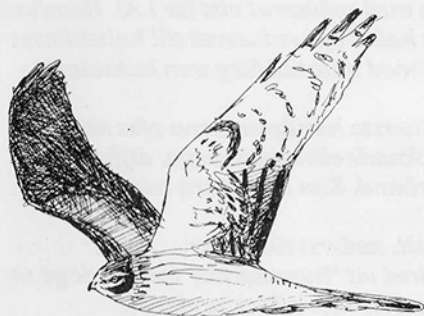
honor; ungfåglar har något bredare och svagt utbuktad arm.

Till formen påminner ängshök och stäpphök om varandra, med subtila skillnader som kan vara svåra att beskriva med ord. Ett citat från Håkan Delin kan vara på sin plats: "Om de två arterna vore lika vanliga som t.ex. ormvråk och fjällvråk skulle man förmodligen lättare uppfatta skillnaderna i jizz." (H. Delin muntl., Israel april 1994, Delin 1989)

Den tydligaste skillnaden är att ängshökens arm är mycket kort och vingarna långa och jämnsmla. Kort arm är särskilt påfallande i aktiv flykt. Stäpphöken har en aningen längre arm, och tenderar att hålla den kortare handen mera bakåtriktad - sträckande fåglar kan vad beträffar silhuetten jämföras med mycket smäckra falkar (särskilt eleonorafalk) eller

spetshandade blå kärnhökar. För att använda detta som karaktär krävs dock mycket stor erfarenhet, och man får aldrig artbestämma en "stängshök" enbart genom silhuetten. Dock kan noteras att några stäpphökar har flugit med mycket aktiva kroppsrörelser i aktiv flykt, inte olikt jordugglans flyktsätt, och med tydligare rörelser än jag sett hos någon ängshök.

Den viktigaste dräktskillnaden mellan "stängshök" och blå kärnhök är den vita övergumpen som är smal och rektangulär, ofta dold av mörka streck eller tvärband. Blå kärnhökens övergump är kvadratisk och har som mest några mörka fläckar baktill.

Översta teckningen visar en adult stäpphökshona, där handens översida är jämnmörk. På adult ängshök, undre teckningen, ses de mörka tvärbanden på handens översida. (Observera att ungefär 1% av 3K ängshökshonar kan sakna dessa mörka band. Reds anmärkning, muntligen S Rodebrand). Teckning: Hans Larsson.

Blå kärrhök, juvenil hona. Lägg märke till vingformen och att huvudteckningen påminner om stäpphökshonans huvudteckning. Teckning: Hans Larsson.

Nyckel till de viktigaste skillnaderna mellan ängs- och stäpphök

Se teckning sid 59.

Stäpphök

Juvenil, överst till vänster

1. Huvudteckningar svart/vita med bred, genomgående ljus halskrage, tydligt ljusare än buksidan.

2. Alla handpennor har distinkta mörka tvärband.

Adult, nederst till vänster

1. Mörkare med bredare mörk fläck på kinden samt genomgående ljus halskrage (kan vara svag). Huvudteckningen påminner om blå kärrhök.

2. Axillarer och inre undre vingtäckare mörka med diffusa ljusa fläckar -ger tillsammans med mörkare armpennor en mörk innerdel av underarmen.

3. Normalt syns ett tydligt komma på handtäckarna.

4. Armpennor successivt mörkare mot kroppen. Mörka band jämnbredda.

Ängshök

Juvenil, överst till höger

1. Huvudteckning som adult hona, men ofta med reducerat vitt (se 1 A). Eventuellt ljus halskrage reducerat till halssidorna och med likartad färg som buksidan.

2. Yttersta handpennorna ofta nästan otecknade eller med svaga, diffusa tvärband. Kan dock vara tvärbandad

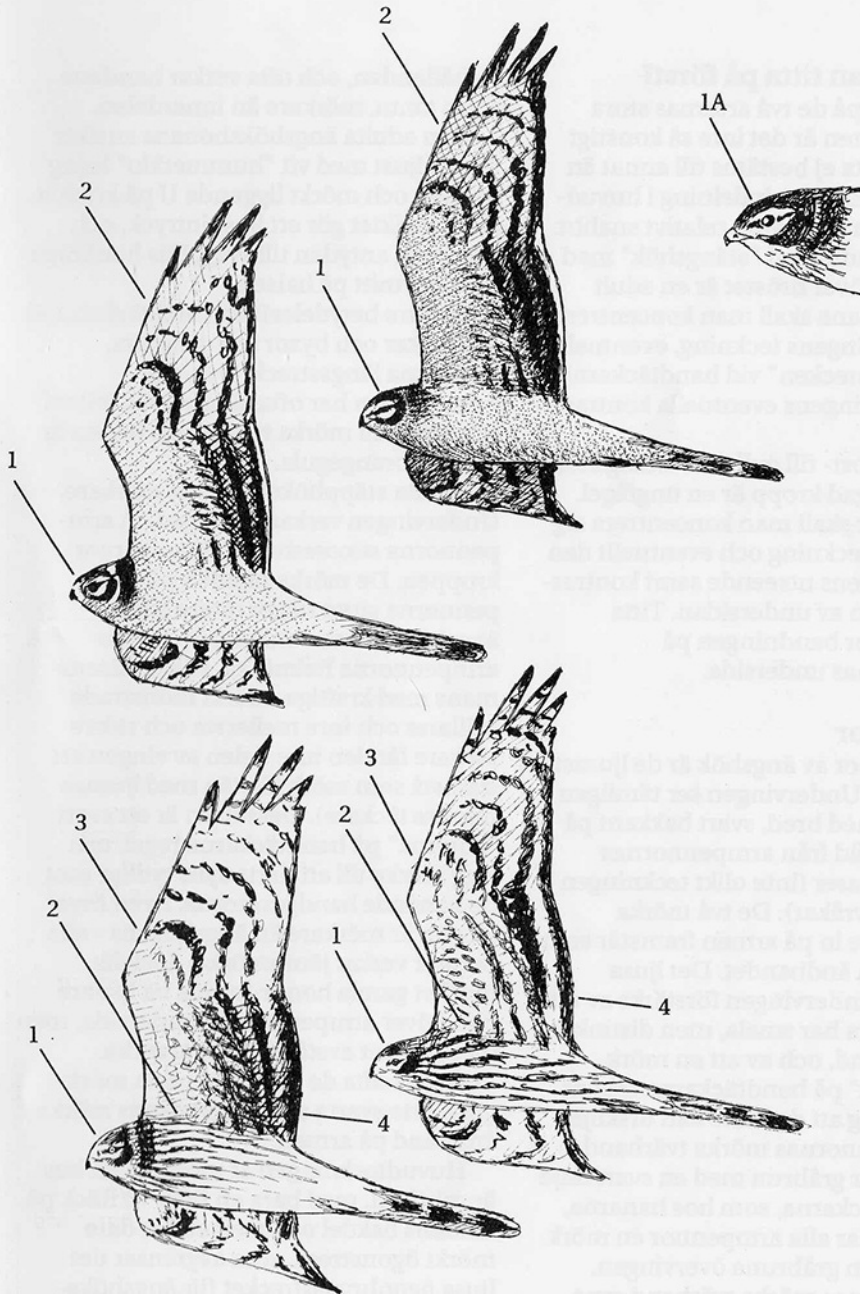
Adult, nederst till höger.

1. Bred vit "hummerklo" /ser snedögd ut samt har mörk fläck under vit "hummerklo".

2. Axillarer har inre undre vingtäckare ljusa med distinkta mörka tvärband.

3. Mörkt komma vid handtäckarna saknas samt avviker inte från de bandade hanpennorna

4. Armpennor ljusa med svarta band och två band är isolerade.

Teckning: Hans Larsson.
Teckning bild 1A: Klaus Malling Olsen

Vad skall man titta på först?

Med tanke på de två arternas stora likheter i dräkten är det inte så konstigt att de båda ofta ej bestäms till annat än "stängshök". En grov indelning i huvudtyper kan man dock göra relativt snabbt:

En ljusst sandfärgad "stängshök" med mörka streck över bröstet är en adult hona; hos sådana skall man koncentrera sig på undervings teckning, eventuellt svart "kommatecken" vid handtäckarnas bas och övervings eventuella kontrastfärg.

En varmt rost- till gulbrun "stängshök" med jämnfärgad kropp är en ungfågel. Hos ungfåglar skall man koncentrera sig på huvudets teckning och eventuellt den ljusa halskragens utseende samt kontrasten mot resten av undersidan. Titta dessutom efter bandningen på handpennornas undersida.

Adulta honor

Adulta honor av ängshök är de ljusaste kärnhökarna. Undervingen ser tämligen jämnljus ut med bred, svart bakkant på armen, väl skild från armpennornas breda, ljusa baser (inte olikt teckningen hos adulta bivråkar). De två mörka banden längre in på armen framstår som isolerade från ändbandet. Det ljusa intrycket av undervingen förstärks av att armhålan bara har smala, men distinkta, svarta tvärband, och av att en mörk "kommafläck" på handtäckarna saknas eller är så svag att den inte kan urskiljas från handpennornas mörka tvärband. Övervingen är gråbrun med en svart linje över större täckarna, som hos hanarna, men ofta bildar alla armpennor en mörk panel mot den gråbruna övervingen. Handpennornas mörka tvärband syns tydligt under bra observations-

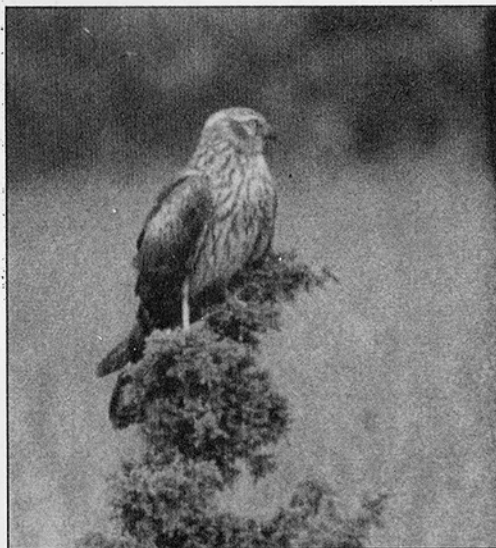
förhållanden, och ofta verkar handens spets t.o.m. mörkare än innerdelen.

Den adulta ängshökshonans ansikte verkar ljusst med vit "hummerklo" kring ögonen och mörkt liggande U på kinden. Hela ansiktet gör ett ljusst intryck, och eventuell antydning till svag, ljus halskrage ses bara mitt på halsen.

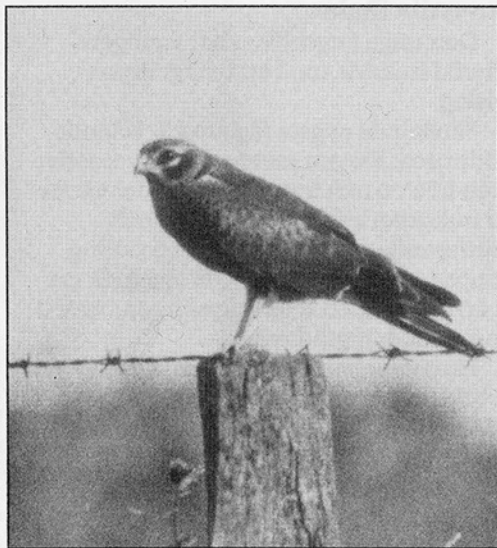
Mindre betydelsefulla karaktäristika är att flanker och byxor har distinkta, rostbruna längsstreck. Den vita övergumpen har ofta längsstreck (eller i sällsynta fall mörka tvärband). Benen är gula till orangegula.

Adulta stäpphökshonor är mörkare. Undervingen verkar tvåfärgad då armpennorna successivt mörknar in mot kroppen. De mörka banden på armpennorna sitter något tätare än hos ängshöken, och vanligen är de inre armpennorna helmörka, vilket tillsammans med kraftiga, mörkt mönstrade axillarer och inre mellersta och större täckare får den inre delen av vingen att framstå som mörk (fastän med ljusare mindre täckare). Dessutom är ett svart "komma" på handtäckarna regel, och lägg märke till att detta syns tydligt mot de bandade handpennorna. Även övervingen är mörkare än ängshökens - alla pennor verkar jämnmörka, dock lär mycket gamla honor kunna ha ljusare band över armpennornas undersida, men då på jämnt avstånd från varandra. Vidare är ofta de mörka banden mörkgråa, inte svarta som ängshökens mörka ändband på armen.

Huvudteckningen är mörkare än hos ängshöken, med bara en liten vit fläck på kindens bakdel och med ett bredare mörkt ögonstreck, som avgränsar det ljusa ögonbrynsstrecket (jfr ängshökshonans "hummerklo"). En vitgrå, runt-

Gammal ängshökshona. Notera gul iris samt "hummerklon" kringögat. (Obs. att 3K ängshökshona kan ha mörk iris. Reds. anmärkning, muntligen S Rodebrand). Foto: Staffan Rodebrand.

Ung ängshök. Observera att de juvenila ängshökarnas huvudteckning är mer kontrastrik än hos de adulta, notera också mörk iris. Foto: Benny Bergman

gående halskrage omges av mörk teckning, men kan vara svag och svårt att upptäcka då den har mörka fläckar eller streck. Huvudteckningen kan påminna om blå kärrhökshonans, som dock normalt har svagare gultonad halskrage (Svensson 1991).

Flanker och byxor har breda, mörkbruna droppformade fläckar, på byxorna ofta som dubbelfläckar. Övergumpen har vanligen 2 - 3 mörka tvärband, men kan som hos flertalet ängshökar ha längsstreck eller vara omönstrat vit. Benen är normalt gula. Blå kärrhöken (särskilt juvenila hanar) kan i dräkten vara mycket lika stäpphökshonor. Arterna åtskiljs bäst genom blå kärrhökens tyngre flyktsätt, dess breda, rundade hand (snarlik sparvhökens), den bredare stjärten samt

den vita kvadratiske fläcken på övergumpen. Lägg märke till att de småvuxna blå kärrhökshanarnas bukteckning (ljus, ofta ostreckad buk mot kraftiga mörka streck över bröstet) påminner om de adulta ängs- och stäpphökshonornas. Unga honor av blå kärrhök är större och synbart tyngre än någon "stängshök". De mest typiska har rostaktigt brun buksida med genomgående mörka längsstreck som är någorlunda jämbreda både på bröst och buk. Även om strecken är tydliga kan de vara svåra att urskilja på flygande blå kärrhök. Sådana utgör dock inget problem i jämförelse med adulta honor av "stängshök"; dock kan blå kärrhök ha nästan lika varm färg som som de blekaste ungfågeln av "stängshök" (vilka dock är mer mattfärgat bruna).

Juvenila fåglar

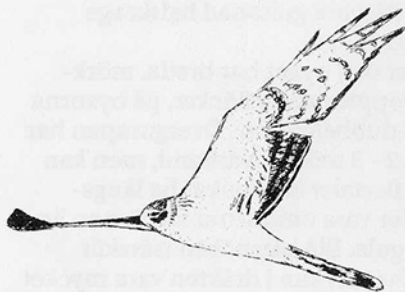
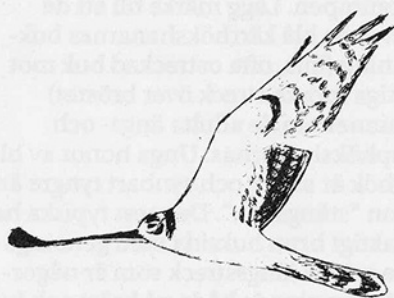
Den unga ängshöken har vanligen rävrod buksida med ett tydligt brunt inslag.

Särskilt de yngsta fåglarna är slående rödbruna. Färgen mattas dock successivt från hösten och framåt, och under våren är buksidan avsevärt blekare, dock fortfarande med rostbrun anstrykning. Endast vid starkt slitage (då fågeln är c:a 1 år) mattas den rostbruna färgen, varvid buksidan blir gräddvit.

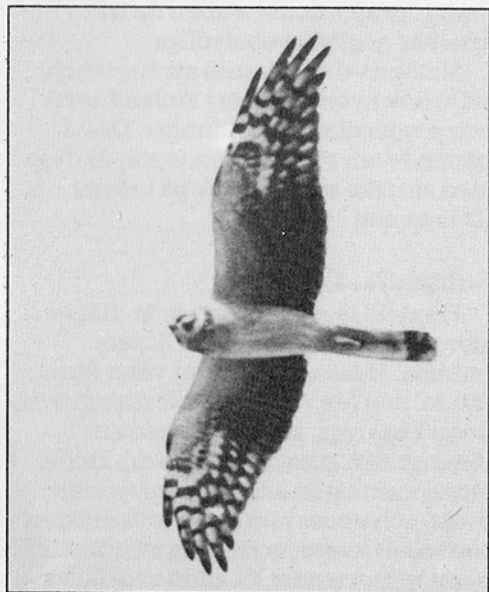
Huvudteckningen påminner om den adulta honans, men är något tydligare: särskilt den vita "hummerklon" som omger det mörka ögat framstår som mycket tydlig mot den svarta omgivningen, tydligare än hos den adulta honan. Många individer har en antydning till varmt brun halvkrage mitt på halsen, men då i en färgton som påminner om bröstets/bukens. Vanligast är att bröst och flanker är helt otecknade, men en mindre andel ängshökar har enstaka

mörka streck på bröstet eller tvärbandade flanker. Undervingen är tvåfärgad med mörk panel över armpennorna. Hela undervingen kan ha en fin rostbrun anstrykning. En viktig skillnad mot stäpphöken är att många ängshökars yttersta fem handpennor är jämnljusa (eller att de har endast ytterst diffusa mörka fläckar eller band), ett kännetecken som är unikt bland kärnhökarna. Normalt saknas tydligt mörkt "komma" vid handtäckarna, men mot de eventuellt ljusa yttre handpennorna kan ett kommatecken urskiljas.

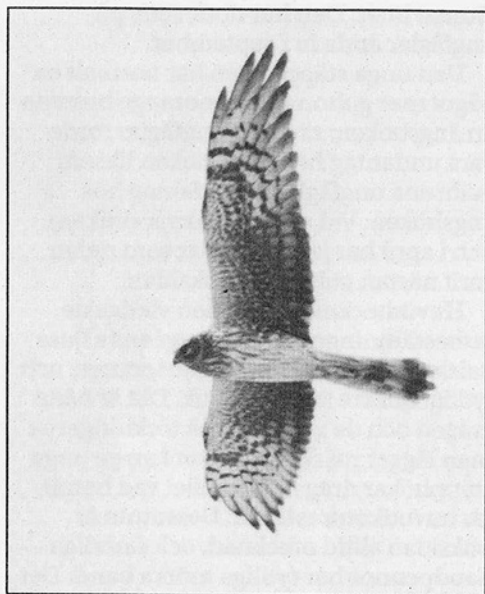
Ryggsidan är jämnt mörkbrun med ljust gulbruna spetsar på de större täckarna, som bildar ett genomgående ljust vingband. På sittande fåglar verkar ryggsidan ljusfjällig inklusive tertialer och större täckare, men det ljusa är vanligen begränsat till de enstaka fjädrarnas spetsar. Ofta har övergumpen en rostbrun anstrykning, en färg som förmodligen snabbt nöts bort efter att fågeln

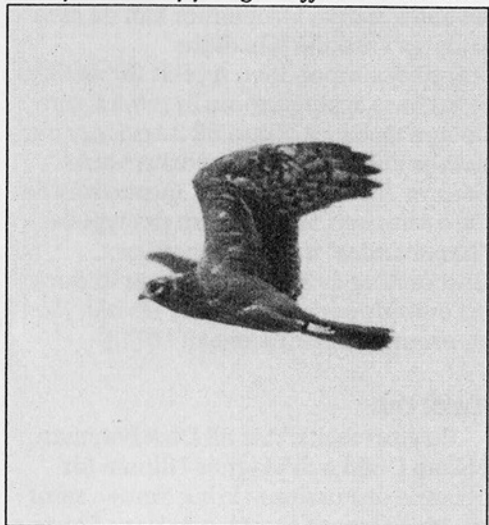
2K stäpphökshona överst till vänster, maj-juni, ansiktsteckningen är den viktigaste karaktären, jämfört med 2K ängshökshona, maj-juni undre bilden.
Teckning: Hans Larsson.

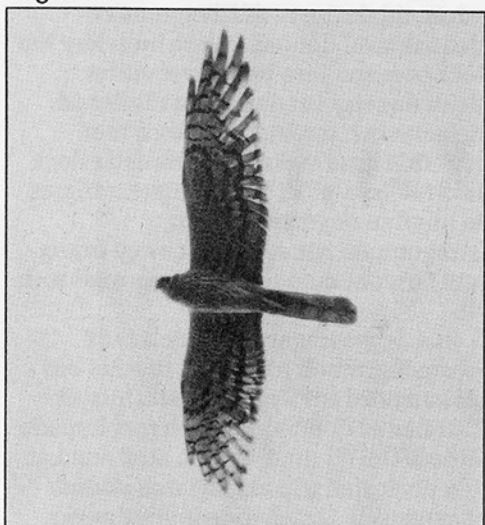
Ung stäpphök, 2K vår. Notera att buken är ostreckad, samt den kontrastrika huvudteckningen.
Foto på detta uppslag: Staffan Rodebrand

Stäpphök adult hona. Observera att undervingen verkar tvåfärgad och att de mörka banden sitter tätare än hos ängshök.

Ung ängshök. Ansiktsteckningen påminner om den adulta honans, med en tydlig "hummerklo".
FiS 2/94

Ängshök adult hona. Undervingen ser tämligen jämnljus ut. De mörka banden på undervingen är mer isolerade.

lämnat boet. Den har dock setts på ungfåglar ända in i september.

Den unga stäpphöken har normalt en något mer gul tonad, brunorange buksida än ängshöken; rävröda ungfåglar torde vara undantag hos stäpphöken liksom gulbruna ungfåglar är undantag hos ängshöken. Vid slitage bleknar dräkten, och i april har jag sett fåglar som redan varit nästan gulvita på buksidan.

Huvudteckningen är den viktigaste artbestämningen. Den runtgående ljusa halskragen är bred, vit till ljusorange, och tydligt ljusare än bröst/buk. Det är både kragen och de mörka/ljusa teckningarna man lägger märke till, vilket kan ge unga stäpphökar drag åt falkhållet vad beträffar huvudkontrasterna. Dessutom är buksidan alltid otecknad, och samtliga handpennor har tydliga mörka band. Det mörka "kommatecknet" vid knogen tenderar att vara kraftigare än hos ängshöken.

Ryggsidan påminner om ängshökens och är vid de flesta tillfällen rent av identisk med dennas. Några individer har dock bredare ljusa band över större täckarna samt bredare ljusa ränder på täckarna och tertialerna. Dessa mer utbredda ljusa teckningar framstår dock bara i sällsynta fall som tydligt kraftigare än hos den unga ängshöken. Övergumpen har som mest svagt orangegul färgton, men uppfattas normalt som vit.

Just flygga ungar flyger stelare än adulta fåglar och påminner mycket om blå kärnhök i sitt flygsätt. Detta intryck förstärks av den bredare och mer kupade armen. Det lär dock vara så att flykten är fullt utvecklad när ungfågarna lämnar häckplatsen. Sträckande ungfåglar vid Falsterbo har till exempel alltid sitt typiska flyktsätt. Förmodligen är skillna-

derna i proportioner mellan de två arternas ungfåglar obetydliga.

Slutligen skall nämnas att ängs- och stäpphök hybridiserade i Finland 1993 och producerade hybridungar. Dessa påminde om svagt tecknade stäpphökar med enstaka svarta streck på bröstet (D.Forsman 1993).

Subadulta fåglar

Fram till fågelns första vår är dräkten i stort sett juvenil, dock med ljusare buksida. Hanens karaktärer växer fram fr.o.m. maj (en 2K hane hade exempelvis ljusgrå bakrygg, som tenderade att förlänga den ljusa övergumpen). Under första sommaren anläggs gradvis adult dräkt, och under höststräcket är dräkten som adult hanes med inslag av juvenila pennor. Det senare lär alltid vara fallet hos ängshök, medan däremot stäpphöken kan ha färdigruddade pennor i september (D.Forsman 1994, egna observationer). 2K ängshökshonor med juvenila, mörka armpennor kan då vara knepiga att skilja från äldre stäpphökshonor, men typiskt för de förra är att bara armpennorna är mörka, inte de inre täckarna. Fram till 2 års ålder har många ängshökshonor mörkare armpennor, fast med bredare, ljusare mittdel (se ovan), och på ryggsidan det typiska "hanebandet" mitt genom vingen. Bestämning av subadulta hanar är dock ett område som inte behandlas här. (Se i st. exempelvis Christensen 1977.)

Tack till:

Ett stort tack riktas till Dick Forsman, Håkan Delin och Magnus Ullman för givande diskussioner kring ämnet, samt till Mads Jensen Bunch och Hans Larsson för hjälp vid skinnstudier i Köpenhamn. Även ett varmt tack till personalen vid

Universitets Zoologiska Museum, Köpenhamn, Zoologiska Museet, Uppsala och Zoologiska Museet, Universitetet i Oslo för tillgång till museernas skinn-samlingar.

Läs ytterligare:

Denna uppsats är tänkt som en kort introduktion till de viktigaste fältkaraktärerna hos stäpphök och ängshök. Mindre detaljer kring vingform, dräkt-detaljer m.m har inte behandlats. För den specialintresserade rekommenderas följande litteratur:

Alström, P.; P. Colston & I. Lewington 1992: En fälthandbok över sällsynta fåglar i Europa. - Domino Books, Jersey.

Blom A. 1989: Fältbestämning av kärnhökar. - Fåglar i Uppland 16:45-57.

Christensen S. 1977: Feltbestemmelse af overgangsdragter af hanner af Hedehøg *Circus pygargus* og Steppehøg *C. macrourus*. - Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 71:11-22.

Forsman D. 1984: Rovfågelsguiden - Lintutieto.

Forsman D. 1993: Hybridising harriers. - *Birding World* 6:313.

Gensbø B 1984: Rovfuglene i Europa,

Nordafrika og Mellemøstern. - G.E.C. Gads Forlag, København.

Jonsson L. 1992: Birds of Europe with North Africa and the Middle East. Helm. (även i svensk översättning)

Nilsson J. 1985: Stängshökar. - Fåglar i Stockholmstrakten 14:86-88.

Porter R.F., I. Willis, S. Christensen & B. p. Nielsen 1982: Flight identification of European raptors. - T. & A. D. Poyser.

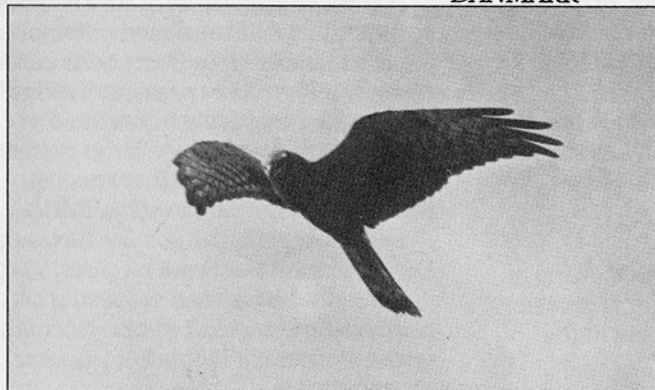
Rodebrand S. 1982: Några dräkt-skillnader hos ängshökens *Circus pygargus* och stäpphökens *C. macrourus* hon- och ungfåglar. - *Calidris* 11: 257-262.

Sinclair I., P. Hockey & W. Tarboton 1994: Illustrated guide to the Birds of Southern Africa. - New Holland Publ., London.

Svensson L. 1971: Stäpphök *Circus macrourus* och ängshök *C. pygargus* - problemet att skilja dem åt. - *Vår Fågelvärld* 30:106-121.

Svensson L. 1991: Unterscheide zwischen weiblichen Korn - *C. cyaneus* und Steppenweihe *C. macrourus*. *Limicola* 5: 125-128.

Klaus Malling Olsen
Gartnerivej 3
Dk 2100 Köpenhamn Ö
DANMARK

Juvenil ängshök.
Notera att endast fyra handpennor är synliga vilket gör handen smal.
Foto: S Rodebrand

Insändaren-Havsfågelskåda

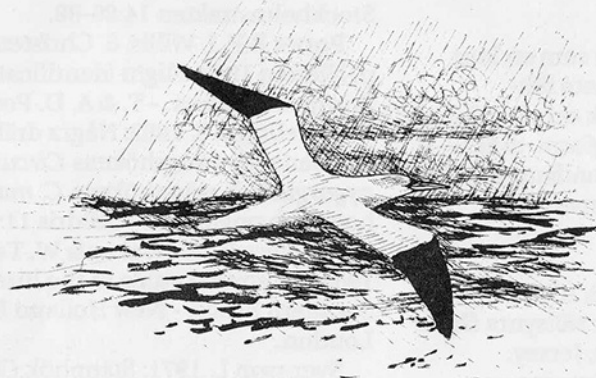

Hej igen, det är Kurre. Jag har några frågor att ställa. I somras var jag och spanade av Vadsjön och letade efter änder och vadare. Då hörde några skådare Björn, Jocke, Peter och Fredrik som ivrigt stod och planerade en "höstexku" till västkusten. Så här låter det.

- Vi drar på fredag kväll om det har blåst västligt några dagar.

- Det vore kul med en "brelle" eller "sula".

Nu är det så att jag aldrig har skådat på västkusten. Alltå hur, var och när skådar man?

Hej Kurre!

Havsfågelskådning har funnits som begrepp i 15-20 år.

På hösten när atlantlågtrycken ligger som pärlband på väg mot den svenska kusten har havsfågelskådarna sin guld tid. Men det gäller att vara rätt rustad både kunskapsmässigt och utrustningsmässigt. I Sverige är det främst västkusten som gjort sig känt för sina fina havsfågel-lokaler, men det går även att se havsfågel i Östersjön. I Sörmland kan man tänka sig att Hävringe kan bli en utmärkt lokal för lite udda havsfåglar.

I denna artikel kommer dock tyngd-punkten att läggas på förhållanden som gäller västkusten.

När skådar man?

Bästa tiden för havsfågelskådning är hösten, även om man under årets alla månader kan se havsfågel vid hårda

Gammal havssula. Teckning: H. Larsson

västvindar från mitten av augusti till en bra bit in i november. Förutsättningen för ett "bra resultat" är en lämplig väder-situation på Nordsjön och kringliggande farvatten. Tidigare trodde man att havsfåglarna blåste in mot kusten när vinden var hård. Att så inte är fallet har visats i en artikel om havsfåglars rörelser (Blomqvist och Peterz).

När ett kraftigt lågtryck från Nordsjön kommer in mot Skandinavien försöker fåglarna sträcka ifrån lågtryckets centrum. När lågtrycket passerar Sverige/Norge råder en västlig luftström och fåglarna sträcker söderut längs svenska kusten (se fig.). Detta gäller speciellt fåglar som utnyttjar havsfågelflykt/dynamisk segelflygning, t. ex. havssula. Det är då man skall vara på plats. Västlig vind är alltid bäst, men sydvästlig och nordvästlig kan också gå bra. Normalt vrider vinden när lågtrycket passerar, från SV upp mot N.

Vilka vindstyrkor är det som gäller?

Det bör nog minst blåsa styv kuling, d.v.s. 14m/s. En bra modell för att pricka en givande havsfågelhelg är att boka ett par tre helger under hösten. Sedan ligger man i startgroparna och lyssnar på torsdagens femdygnsprognos för att kunna "dra" på fredagen om förutsättningarna verkar bra.

Vilka lokaler bör man åka till?

Det finns många bra lokaler längs västkusten från Hönö i norr till Kullen i Söder. Kullen är den klassiska lokalen. Bara ett besök ute på Kullaberg en stormig oktoberdag brukar vara en upplevelse i sig.

På Kullen sitter man högt över bränningarnas skum med bra överblick över det oändliga havet vilket gör att man får gott om tid på sig att försöka hitta de upptäckta havsfågarna. Det finns oftast gott om plats.

Trots detta är de nordliga lokalerna för

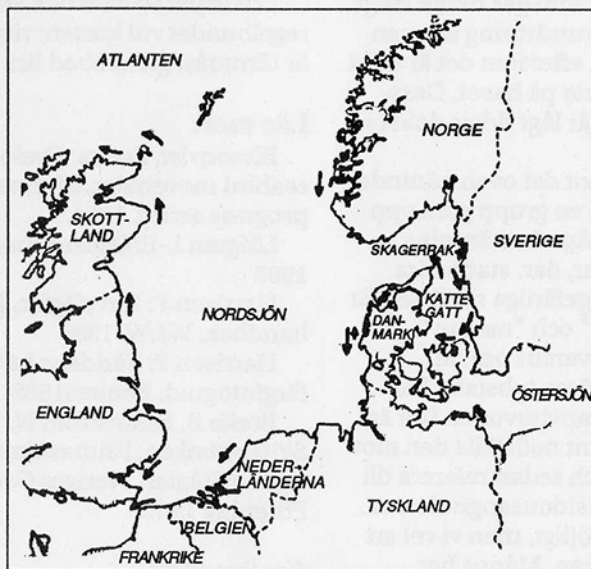
det mesta bättre. Exempel på lokaler: Glommen vid Falkenberg, Gubbanäsan vid Varberg och Hönö utanför Göteborg. På dessa lokaler sitter man mycket lägre, närmare vattenytan, och det går därför mycket snabbare när fåglarna passerar och det kan vara svårt att hänga med. Fågarna slinker lätt förbi i vågdalarna.

En annan sak att tänka på i valet av lokal är att det alltid är bäst norrut längs kusten den dag det börjar blåsa. En dag senare kanske bäst söderut.

Hur skall man utrusta sig?

Vid havsfågelskådning råder de mest extrema förhållanden. Hård vind, kyla (på hösten), stänk från regn och brottsjöar tillsammans med långvarigt stillasittande gör att man snabbt blir kall. Man bör

alltså påse på sig ordentligt. Hela rubbet med kläder: långkallingar, termobrallor och de kraftigaste kängorna. På huvudet gärna en ordentlig skinnmössa. Dubbla vantar, ylletröjor, dunvästar och till sist ett lager regnställ (hur man nu skall få på det). Sedan ser man ut som en Michelin-gubbe!

Kartan visar det huvudsakliga mönstret hos pelagiska havsfåglar i Kattegatt-Skagerak och i Nordsjön i samband med cykloner som snabbt rör sig österut. Pilarna visar de huvudsakliga flygriktningarna.

Vilken kikare skall man ha med sig och hur skådar man?

Personligen tycker vi att vid sidan av handkikaren bör man ha tub utrustad med 20 ggrs vidvinkelokular. 20-okularet ger fin ljusstyrka och fint synfält, och nu finns det 30 ggrs vidvinkelokular som ett bra komplement. Ett kraftigt och stadigt stativ kan inte göras nog för mycket reklam för. Ett måste helt enkelt.

Det är en smaksak om man vill "jobba" med tuben eller "jagaren". Jobbar man med handjagaren är man garanterad för fåglar som kommer nära, ibland i själva strandlinjen. De passerar mycket snabbt och spanar man i tuben är det lätt att missa dem. Speciellt gäller det stormsvälorna, som ofta upptäcks nära land.

Det som talar för tubspan är följande: för att få syn på arter som går riktigt långt ut kan det vara en förutsättning att man upptäcker dem själv, eftersom det är svårt att beskriva ett läge ute på havet. Dessutom är fåglar som går lågt tidvis dolda i vågdalar.

För att råda bot mot det ovan nämnda problemet bör man i en grupp göra upp om terminologin för lägesbestämning. Namnge fyrar, prickar, öar, stationära fiskebåtar etc. Ge ungefärliga riktlinjer för vad "nära", "långt ut" och "mellan" betyder, samt kom överens om hur höjden skall anges. Vissa tubstativ har gradmarkering för stativhuvudet. Det är perfekt att gemensamt nollställa den mot något fast föremål och sedan referera till antalet grader vid positionsangivelserna. Allt detta kan verka löjligt, men vi vet att det fungerar i praktiken. Många har missat en "rolig" art beroende på dålig

lägesangivelse typ: "Den är ju rakt ut, över vattnet" eller "Följ bara min tubriktning".

Nu vet jag hur, när och var, men vilka arter kan man se?

När det första gryningsljuset bryter fram och mörkret tappat greppet brukar den första "roliga" arten dyka upp: tretåig mås, som kan passera i mycket stora mängder vid rätt väder.

Bland lirorna är det den grå liran man lättast kan se. Grå liran häckar vid Eldslandet och på Falklandsöarna, så det är alltså översomrande liror som sträcker förbi under hösten.

Mindre lira är betydligt ovanligare men regelbunden mest i augusti.

Havssula och stormfågel kan vid goda dagar sträcka förbi i stora antal.

Bredstjärtad labb och storlabb ses regelbundet vid kusten; riktigt sällsynta är tärnmås, gulnäbbad lira och större lira.

Läs mer:

Blomqvist, Peters: Cyclons and pelagic seabird movement, Marine ecology progress series, 1984.

Löfgren L-E: Oceanernas fåglar, W&W, 1985

Harrison P: Havsfåglar, En fält-handbok, W&W, 1985

Harrison P: Världens havsfåglar, En färgfotoguid, Boniers 1989

Breife B, Holmström N, Blomqvist L: Sjöfågelboken, Fältbestämning av sträckande sjöfåglar, Sveriges Ornitologiska Förening 1993.

*Jim Sundberg
Kent Söderberg*

Artrally

Efter den mycket varma sommaren kanske det kan vara skönt att minnas någon skådardag från vintern. Per Eriksson låter oss pulsa fram i snön och känna kylan ett ögonblick.

I år blev det en riktig vinter. Fåglarna kom tätt in på oss för födosökning. Av den anledningen ordnade vi ett artrally i Nyköping-Oxelösunds kommuner. 14 personer ställde upp och delades in i fyra lag. Reglerna var att alla i respektive bil skulle ha hört eller sett arten för att den skulle räknas. Dessutom skulle det vara inom Nyköping-Oxelösunds kommuner och med en tidsbegränsning från kl 07.00-13.00. Varje lag fick disponera dagen hur de ville.

Det här med artrally har länge varit något fult. Visst låter artrally som någon-ting långtborta från vad fågelskådning egentligen är. Man skall ta sig mellan olika lokaler och arter så fort som möjligt. En del arter, t. ex. kungsfiskare, som man normalt sett tittar lite extra på, avspisas på tio sekunder eller så fort alla fått se den. Men se det från andra hållet, som en rekreationsrunda en vacker vinterdag som lockar ut extra många skådare. Många nya arter letas upp en dag som denna till fröjd för andra skådare. Dessutom träffas alla med genomgång efter "tävlingen". Den sociala biten är minst lika viktig som skålandet. Jan Gustavsson som arrangerade allt hade till varje lagansvarig skickat ut en artlista över olika arters senaste obsar. Då var det inget lag som hade fördel av att ha personer som "jämt" är ute.

Mitt lag som bestod av Ingvar, Ulf och Hasse började kl 07.00 vid Nyköpings reningsverk. Här skulle det finnas rördrom, kungsfiskare samt vattenrallar.

Dessa tre kunde snabbt ses och sedan var det bara att pulsa tillbaka till bilen. Vi kollade Nyköpings hamn. Den var helt frusen och tom på fåglar. En sparvhök flög över bilen och det är nog en bonusart i dag. Därefter stannade vi till vid teaterparken för att snabbt anteckna turkduva, 1 ex. Fortsatte i rask takt till Oxelösunds hamn. Här hängdes vittrut in innan vi fortsatte till fiskehamnen. Smådopping, storlom och alfågel kunde kryssas här. Så åkte vi runt till segelsällskapet och gick en runda. Vi mötte den lede fi i form av ett "motståndarlag". Nu blev det mycket hysch-hysch under lättsam skådning. Istället låg långt utanför Vinterklasen och en havsörn kom svepande över isen.

Kylvattendammarna, Oxelösunds kyrkogård samt Vivesta avklarades och nya arter noterades. Vid Sjöängsvägen gjordes naturligtvis ett stopp som resulterade i en berglärka. Sedan for vi till Björshult som turligt nog var stängt, ställde bilen och vandrade ut mot soporna. Soptippar är sedan länge kända som stora dragplåster för fåglar, särskilt på vintern. Småfåglar såsom vinterhämling, starar samt bo- och bergfinkar håller till här. Det gör även rovfåglar, i det här fallet duvhök och ormvråk. Klockan tickade i väg och vi summerade dagen hittills. Efter drygt fyra timmars skådning hade ej gråsparv letat sig in på listan. Vart vi än tittade sågs bara pilfinkar. Vi for nu ned till Flättna gård, där gråsparv kunde "kryssas" i en lada.

Först nu började den riktiga hetsen över att se arter som vi gått bet på under dagen. Det hade mest varit skådande runt fågelborden och längs vattnet (isen), så nu var det dags att ge sig in i en riktig storskog. Vi körde till Harg för att "hänga in" en strömstare vid gamla Nyge, och fortsatte sedan mot Vadsjön där vi tänkte

avsluta. Där tog vi en avstickare ned i en tallskog. Denna skog var knäpptyst och det enda som sågs var en tofsmes (alla såg den utom jag). Trots hårt letande förblev den försvunnen. Nu åkte vi upp till Vadsjön men här var tio jägare som jagade hare och på Vadsjön hade man plogat upp en halkbana där en Volvo halkade omkring. Följaktligen var här rent på fågel och vi avslutade 12.59 med en mindre korsnabb. Åkte sedan nöjda med dagen tillbaka till Nyköping och Scandic Hotel för mat och artgenomgång med övriga lag. Tre lag fick ihop 54 arter medan ett lag stannade på 53. Det kunde inte bli jämnare, trots att alla hade åkt olika vägar. Totalt sågs 70 arter denna dag vilket är en hög siffra på vintern.

Här är några av de "roligare" arterna som observerades under artrallyt 20 februari 1994:

Storlom	Ringduva
Smådopping	Vattenrall
Skäggdopping	Kungsfiskare
Brunand	Berglärka
Bergand	Gärdsmyg
Rördrom	Stare
Alfågel	Råka
Havsörn	Bergfink
Ormvråk	Bofink
Fjällvråk	Vinterhämling
Turkduva	
Skogsduva	

Per Eriksson
Erkslundsvägen 11
511 51 Nyköping

Du fortsätter väl att ringa Sörmlandssvararen? Tel: 0157-108 64

Här kommer ytterligare några telefonnummer du kan ringa om du skall ut och skåda i Sverige.

Sverige Clubb 300	Tel: 071-268 300	Öland, ö Småland	Tel: 0480-260
Clubb 300 inringning	Tel: 020-768 030	Öland, Ottenby st.n	Tel: 0485-611 18
Skåne	Tel: 046-610 76	Gotland	Tel: 0498-264 280
Skåne inringning	Tel: 040-268 948	Östergötland	Tel: 013-133 986
Blekinge	Tel: 0454-198 98	Närke	Tel: 019-188 419
Västergötl. södra Älvsborg	Tel: 0320-700 96	Västmanland	Tel: 021-188 844
Västkusten	Tel: 031-492 219	Uppland. Sthlm.	Tel: 08-590 36 486
Småland, östra	Tel: 0490-182 84	Dalarna, Dala 212	Tel: 0240-167 82
Småland, övriga	Tel: 0470-473 46	Norrland, Umé	Tel: 090-132 647

Sverigevädret	Tel: 0712-120 00
Fr. väder, Sthlm-Sörm.	Tel: 0791-110 00
Fr. väder, V.kusten-Gbg	Tel: 0791- 112 00

Skäggmesen i Söderfjärden

Skäggmesen i Mälaren har under de senaste åren ökat explosionsartat. Lars Broberg ger oss en ingående rapport. Notera de höga årssiffrorna.

Inledning

Skäggmesarna har ökat explosionsartat i Sörmland under de senaste sex åren, säkerligen mycket tack vare den obrutna raden av mildvintrar som gynnat överlevnaden. Från att ha varit en raritet före 1988 (FSO 1992) har arten på några få år blivit en av de vanligaste vassarterna, på en del lokaler i klass med rörsångare och sävsparv.

Unikt tillfälle

Genom den sedan 1981 årligen bedrivna nätfångsten och ringmärkningen i Idö-vassen i Söderfjärden har givits ett unikt tillfälle att dokumentera skäggmesens snabba förökning i Mälaren. Här har erbjudits rätt biotop, verksamheten har legat rätt i tiden och fångsten har varit standardiserad. Före 1981 hade bara gjorts en enda tillfällig observation av skäggmes i Söderfjärden, den 8 januari 1977 (2 ex).

Ingen fångst 1981-88

Under de åtta första åren 1981-88 fångades inte en enda skäggmes vid Idö. Fram till den sista fångstdagen 1988, den 25 september, hade inte heller gjorts några nya observationer, vare sig vid Idö eller i andra vassar runt fjärden, trots talrika vasspromenader framförallt sommartid. Några skäggmesar hade uppenbarligen ännu inte etablerat sig vid denna del av Mälaren. Här var rent bord.

Inflöde senhösten 1988

Under skäggmesarnas högflyktsperiod senhösten 1988 gjordes så två iakttagelser i Söderfjärden av vardera ett par, den 12 november och den 10 december, som tydde på att något kunde vara på gång. Dessa fynd skulle också snart visa sig vara inledningen till den snabba kolonisering som kom att äga rum de närmast följande åren.

Första häckning 1989

Fåglarna från senhösten 1988 hade kommit för att stanna. Redan i april 1989 konstaterades den första häckningen i Söderfjärden (Broberg 1990). Och när årets ringmärkning vid Idö inleddes den

År	Ringmärkta	FK	MK	Totalfångst
1981-88	0	0	-	0
1989	95	3	-	98
1990	209	1	17	227
1991	457	8	23	488
1992	650	11	23	684
1993	870	10	37	917

Tabell 1. Fördelningen per år av antalet ringmärkta skäggmesar, främmande kontroller (FK) och egna mellanårskontroller (MK) vid Idö 1981-93.

År	Andel	%	Placering
1981-88	0 / 11763	0	-
1989	98 / 2570	3,8	6
1990	227 / 3556	6,4	6
1991	488 / 2678	18,2	2
1992	684 / 3979	17,2	3
1993	917 / 3513	26,1	2

Tabell 2. Andelen fångade skäggesar av totalfångsten per år vid Idö 1981-93 samt placering bland de sex största arterna.

12 maj fångades flera gamla skäggesar redan under den första fångst dagen. Slutsumman för hela fångstperioden maj-oktober 1989 blev 98 fåglar.

Nya årsrekord

Som framgår av tabell 1 och diagram här intill (figur 1) har skäggesfångsten sedan bara ökat och nya rekordsiffror rapporterats varje år. För 1993 blev resultatet 917 exemplar, därav 870 nymärkta, 37 mellanårskontroller och 10 främmande kontroller. Arten hade snabbt blivit den näst vanligaste fångstarten efter rörsångaren!

I tabell 2 visas hur skäggesen successivt ökat sin andel av totalfångsten under åren 1989-93. Inte mindre än 26,1%, eller minst var fjärde fångad fågel 1993, var en skägges. (Av de övriga topparterna 1993 nådde rörsångaren 30,2%, lövsångaren 12,5%, sävsparven 11,1%, sävsångaren 8,2% och blåmesen 5.1%.) Den lilla minskningen med en procentenhet 1992 (trots reell ökning) beror på att detta år var ett bra fångstår för flera arter vilket gav rekordhög totalsumma (3979 ex), bl.a. hade sävsparven en lyckad säsong (1172 ex) och blev bästa art före rörsångare och skägges.

Hur vanlig skäggesen efterhand blivit

framgår av tabell 3, där vi kan se att skägges under 1993 fångades så gott som varje dag, eller under 54 av totalt 55 fångstdagar, mellan den 7 maj och 31 oktober. Någon dagssumma över ett-hundra fångade skäggesar uppnåddes dock inte 1993 utan toppdagen den 8 oktober stannade fångsten vid 90 exemplar. Den bästa dagen är än så länge 3 oktober 1992 med 152 ex.

Många ungfåglar

Skäggesar påträffas nu, 1993, i alla lämpliga vassavsnitt runt Söderfjärden och under alla årstider. Storleken på det lokala häckande beståndet är svårbedömt (100 eller kanske 1000 par?). Endast några få bofynd har gjorts per år men antalet ungfåglar, som fångades och ringmärktes vid Idö enbart säsongen 1993, uppgick till 254 exemplar (129 hanar, 125 honor). Till årets ungfåglar har då endast förts fåglar, som under ruggningen till vuxendräkt ännu inte hunnit fälla den yttersta rundspetsiga handpennan och därmed med visshet är födda på lokalen. Sådana ungfåglar fångades 1993 mellan den 12 juni och 27 oktober.

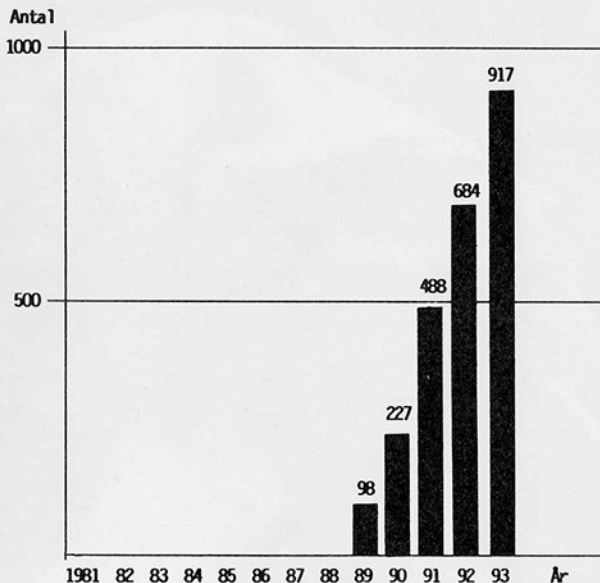
Återfynd och kontroller

Av totalt 2281 ringmärkta skäggmesar vid Idö under åren 1989-93 har till och med december 1993 inrapporterats 18 återfynd (0,79%) via Ringmärkningscentralen. Samtliga dessa utgörs av kontroller, som gjorts av andra ringmärkare (17 i Sverige, 1 i Danmark). Inte mindre än 13 har kontrollerats i Asköviken, vilket kanske inte är så oväntat då denna vassmärkplats också ligger vid Mälaren och avståndet dit endast är 24 km. Nästan samma antal (14) har för övrigt noterats i omvänd riktning, så det tycks äga rum ett livligt utbyte mellan de två Mälarlokalerna.

Det första långfyndet av en Idö-märkt skäggmes kom helt nyligen från Christiansö vid Bornholm. Fågeln märk-

tes vid Idö som 2K+ hane 23.5.92, kontrollerades vid Idö 25.9.93 (färdgruggad) och därefter på Christiansö 16.10.93. Avståndet dit är hela 463 km, en resa som avverkats på max 21 dagar. Fågeln är ett exempel på hur långt en skäggmes kan färdas under sina höstliga strövtåg. Denna har t.o.m. lämnat svenskt land och gett sig ut i södra Östersjön. Enligt Glutz & Bauer (1993) har dock ännu längre förflyttningar på 650 - 800 km registrerats nere på kontinenten. Se också under rubriken "Ytterligare långfynd" sist i denna uppsats.

Vid Idö har också kontrollerats totalt 33 skäggmesar, som ringmärkts på andra lokaler = främmande kontroller. I dessa ingår de nämnda 14 från Asköviken. Av de övriga är den intressantaste fågeln en

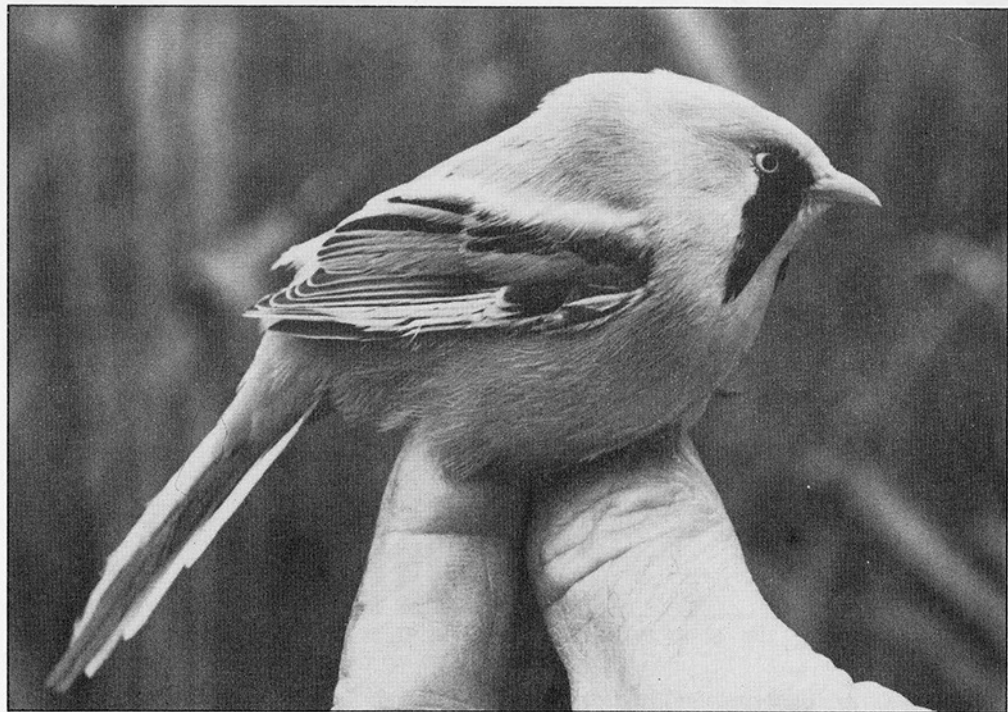

Figur 1. Diagram över antalet fångade skäggmesar per år över idö 1981-93. Fördelningen på nymärkta och kontroller framgår av tabell 1.

hona med RIGA-ring, märkt vid Pape i Lettland 27.7.90 och kontrollerad vid Idö vid tre tillfällen i juli 1993. Sista gången fångades hon den 28 juli tillsammans med tre ungar, som just hoppat ur boet. Hon tillhörde därför nu häckfågeln vid Idö och är den första ringmärkta skäggmes, som bevisligen invandrat till Sverige från Baltikum. Avståndet mellan Pape och Idö är 436 kilometer. Enligt Roland Staav/RC (i brev 10.1.94) finns därmed nu tre fynd av skäggmes i Sverige med utländska ringar. De övriga två är märkta i Tyskland (Mecklenburg 3.9.84/kontr. Lomma, Skåne 14.4.85) och i Finland (Lågskär, Åland 21.10.91/kontr. Ågestasjön, Stockholm 3.8.92).

En lång förflyttning inom Sverige (388 km) gjorde också den skäggmes, som ringmärktes på Utklippan i Blekinge 18.10.89 och kontrollerades vid Idö 28.7 och 30.9.90.

På kartan (figur 2) är alla återfyndplatser och/eller märkplatser för främmande kontroller markerade, summa tio exklusive Idö. Förutom de tre nämnda långfynden (på 388, 436 och 463 km) är det notabelt att fyra Idö-fåglar har haft anknytning till Östersjöns kuster (Landsort, Utklippan, Christiansö och Pape) medan det ännu saknas fynd i Skåne och på Västkusten eller norr om Mälaren. Det enda fyndet väster om Vättern har gjorts i Hornborgasjön.

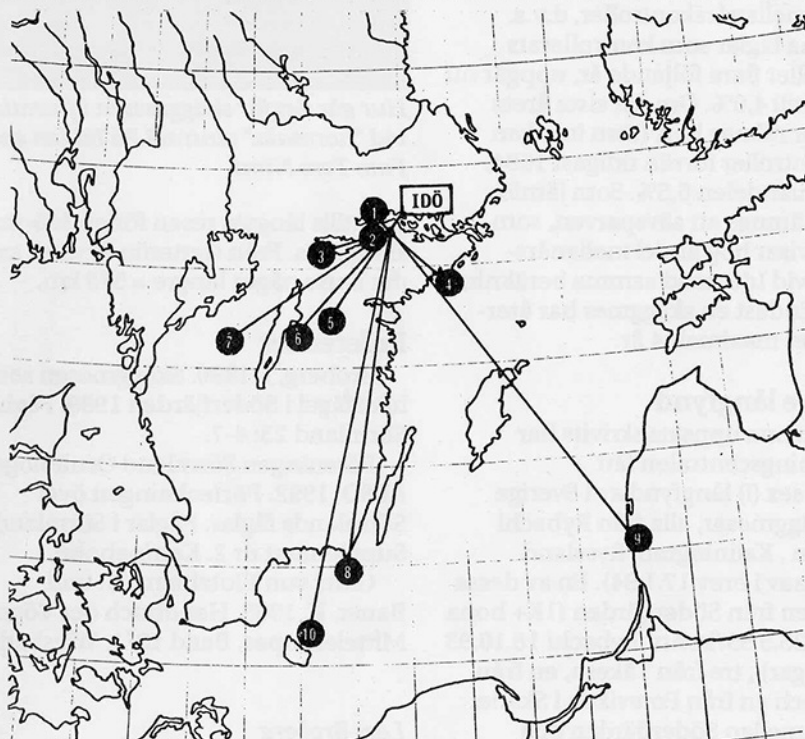
2281 skäggmesar har ringmärkts vid Idö 1989-93. På bilden en hane

Foto: Tero Niemi

Lokal	ÅF	FK	Avstånd km
1. Asköviken, Vstm	13	14	24
2. Tandlaviken, Srm	1x/	4	24
3. Kvismaren, Nrk	1x/	4	83
4. Landsort, Srm	1	-	93
5. Roxen, Ög	-	2	125
6. Tåkern, Ög	1	7	167
7. Hornborgarsjön, Vg	1	-	219
8. Utklippan, Bl	-	1	388
9. Pape, LETTLAND	-	1	436
10. Christiansö, DANMARK	1	-	463
Summa	18	33	

x/. 1 ex återfunnen (kontrollerad) först vid Kvismaren senare vid Tandlaviken.

Figur 2. Platser för återfynd (ÅF) och/eller märkplatser för främmande kontroller (FK) av skägmes vid Idö t.o.m. december 1993. De aktuella lokalerna är ordnade efter avstånd.

År	Andel	%
1981-88	0 / 187	0
1989	18 / 39	46,2
1990	39 / 47	83,0
1991	46 / 50	92,0
1992	47 / 48	97,9
1993	54 / 55	98,2

Tabell 3. Andelen fångstdagar med skäggmes per år vid Idö 1981-93.

Antalet mellanårskontroller, d.v.s. antalet egna fåglar som kontrollerats under ett eller flera följande år, uppgår nu till 91 eller till 4,0%. Om det sista årets märkningar räknas bort (som inte kan avkasta kontroller förrän tidigast 1994) blir kontrollandelen 6,5%. Som jämförelse kan nämnas att sävsparven, som också uppvisar hög andel mellanårskontroller vid Idö, med samma beräkning når 5,1%. Endast en skäggmes har återfångats efter maximalt 4 år.

Ytterligare långfynd

Sedan denna uppsats skrivits har Ringmärkningscentralen fått ytterligare sex (!) långfynd av i Sverige märkta skäggmesar, alla från Rybachi fågelstation, Kaliningrad, Ryssland (Roland Staav i brev 17.1.94). En av dessa var kommen från Söderfjärden (1K+ hona märkt Idö 25.9 93/kontr. Rybachi 18.10.93 efter 23 dagar), tre från Tåkern, en från Getterön och en från Foteviken i Skåne. Avståndet mellan Söderfjärden och Rybachi är 531 km och är därmed den

Hur går det för skäggmesen i framtiden vid "normala" vintrar? På bilden en hane. Foto Tero Nimi

hitintills längsta resan för en Idö-märkt skäggmes. Från Getterön är dock avståndet ännu något längre = 578 km.

Referenser

Broberg, L 1990. Skäggmesen som häckfågel i Söderfjärden 1989, Fåglar i Sörmland 23: 4-7.

Föreningen Sörmland Ornitologer / FSO. 1992. Förteckningen över Sörmlands fåglar. Fåglar i Sörmland - Supplement nr 2. Katrineholm.

Glutz von Blotzheim, U. und Bauer, K. 1993. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 13/1, Wiesbaden.

Lars Broberg
Domprostgränd 10
654 30 Strängnäs

Denna sammanställning, av inrapporterade fågelobservationer gjorda i Sörmland under 1993, har gjorts av regionala rapportkommittén (Rrk) som för året har bestått av Göran Andersson (rapport-mottagare), Jörgen Israelsson, Stig Löwenhamn, Leif Karlsson samt Jukka Väyrynen.

Då Leif Karlsson aviserat sin avgång ur Rrk kommer han under hösten att ersättas av Jan Gustafsson från Oxelösund. Leif ska ha ett stort tack för ett stort antal nedlagda arbetstimmar på rapportarbetet under de mer än tio år (!) han deltagit.

Antalet rapporter som legat till grund för sammanställningen har detta år varit mer än 3000 (rekord-notering) från 121 rapportörer. Ett särskilt tack ska också riktas till Jan Gustafsson samt OKE som samlat in och sammanställt lokala rapporter från Nyköpings- respektive Eskilstunatrakten.

Angående inrapportering för 1994 så finns som vanligt bifogat en rapportmall nedan. Dessutom påminner vi om att det annars till stor del är rapportören som måste avgöra vad som är rapporteringsvärt, mallen är endast att se som ett stöd. Exempel på intressanta iakttagelser som inte täcks av mallen kan vara förrymda fåglar, missfärgade dito, större ansamlingar av trivialarter, tidiga vårfynd o.s.v. o.s.v. Inrapporteringen sker även detta år på vanligt A4-papper på samma sätt som för 1993 (se nedan). Vi måste här passa på att tacka fågelskådarna i Sörmland som de allra flesta anammade detta rapporteringsförfarande omedelbart.

Det enda som finns att anmärka på och som skulle behöva förbättras är tidpunkten då rapporterna kommer in.

De allra flesta skickar förstås in sitt material i tid men alltför många dröjer långt efter utsatt sista datum. Något som fördröjer hela rapporteringskedjan (en del ska ju vidare till VF) helt i onödan och som innebär extraarbete för Rrk. Därför ber vi er alla som tänker rapportera att vänligen försöka **skicka in era fågelrapporter för 1994 senast 950115**.

De som har anledning att fylla i en raritetsrapport uppmanas också att göra detta så snart som möjligt efter observationen samt att skicka i densamma till Rrk snarast. Detta ökar chansen att få med fyndet i rätt årsrapport.

Kornknarr var s.k. riksinventeringsart för 1994 varför vi är mycket tacksamma för lite utförligare information kring fynd av denna arten. Vad vi behöver är främst en biotopbeskrivning av fyndplatsen. Denna bör innehålla beskrivning av typen av växtlighet där kornknarren satt, typ av växtlighet kring fyndplatsen, närhet till sjö eller sumpmark o.s.v. För den som så önskar så kan ett rapportformulär erhållas. Dessa kornknarrrapporter kommer sedan att vidarebefodras till Jan Pettersson på Ottenby fågelstation som är ansvarig för denna uppsort.

För 1993 återintroducerades begreppet uppsorter i Sörmland. Detta fortsätter förstås 1994 och då blir det **gulärla** samt **rosenfink** för vilka vi vill ha in samtliga fynd under häckningstid.

De siffror som anges inom parentes nedan för ovanligare arter anger totala antalet fynd t.o.m. 1992 respektive antalet fynd under 1993. Antalet fynd är här liktydigt med antalet individer.

Rapportmall för 1994

- A = Alla observationer
B = Beskrivning krävs
H = Konstaterad häckning eller misstänkt häckning
VÅ = Vår
So = Sommar 20/5-20/8
Vi = Vinter 1/12-28/2
St = Betydande sträck
> = Flockar eller ansamlingar på mer än det antal som anges

Notera att komman är viktiga; HI betyder alla häckningar i inlandet. H, I betyder alla häckningar samt alla inlandsobservationer!

Rapportera dina observationer på ett vanligt A4. Lista arterna enligt Vous systematik, dvs enligt mallen ovan. Notera ett fynd per rad samt lämna mellanrum mellan arterna. Exempel;

Smålom

3 ex 3.4 Femöre, Oxelösund.
10 sträckande Hävringe, SO Oxelösund 1.10.

Rördrom

1 tutande Kyrksjön, Floda 10.4.
1 tutande Näsnaren, Katrineholm
18.4 o.s.v.

Glöm inte att skriva namn, adress samt telefonnr. Längst ner på sista sidan. Skriv dessutom på endast en sida på varje papper. Och snälla ni skriv tydligt.

Följande arter/raser ska behandlas av RK (men skickas till Rrk):

1. Nya arter eller raser för landet.

2. Arter eller raser som till och med 1988 observerats färre än 20 gånger i landet enligt Sveriges fåglar (SOF 1990).

3. Därutöver följande arter och raser (vilka observerats 20 eller fler gånger i landet): Islom, stormsvala, toppskarv, bläsgås av rasen *flavirostris*, vitögd dykand, vitnackad svärta, ormörn, stäpphök, mindre skrikörn, större skrikörn, stortrapp, småtrapp, tjockfot, tuvsnäppa, tereksnäppa, brednäbbad simsnäppa, svarthuvad mås, tärnmås, vitvingad trut, sandtärna, vitvingad tärna, stäpphöna, mellanspett, korttålarcka, rostgumpsvala, citronärula, sydnäktergal, blåhake av rasen *cyaneacula*, svarthakad buskskvätta av rasen *maura*, stenskvätta av rasen *leucorrha*, nordsångare, brun-sångare, gransångare av rasen *tristis*, rödhuvad törnskata, rosenstare, dvärgsparv och gyllensparv.

4. Övriga observationer av arter och raser som av regional rapportkommitté bedöms böra hänskjutas till Rk för yttrande eller sådana som Rk på eget initiativ önskar granska.

Samtliga rapporter ska skickas senast 950115 till:

Göran Andersson
Mosstorp Forssavägen
642 93 Flen
Tel. 0157-135 10

Smålom	A	Havsörn	H, I
× Storlom	H, St, Vi	× Brun kärrhök	H, Vi
× Smådopping	A	Blå kärrhök	So, Vi
Skäggdopping	V	Ångshök	A, (B hont.)
× Gråhakedopping	A	× Duvhök	H
× Svarthakedopping	So, Vi	Ormvråk	Vi, St
× Storskarv	H, I	Fjällvråk	So, Vi, St
× Rördrom	A	Kungsörn	A
× Häger	H	× Tornfalk	H, Vi
Knölsvan	HI, > 501	Aftonfalk	AB
M. sångsvan	A	Stenfalk	So, Vi
× Sångsvan	So, > 30I	× Lärkfalk	H
Sädgås	Vi, > 500	Jaktfalk	AB
Spetsbergsgås	A	Pilgrimsfalk	A
Bläsgås	A	× Tjäder	H
Fjällgås	AB	Rapphöna	A
Grågås	H, > 200	Vaktel	A
Strippgås	A	Vattenrall	Vi
Snögås	A	Småfl. sumphöna	A
× Vitkindadgås	So, I, St	M. sumphöna	AB
Prutgås	A	Kornknarr	A
× Gravand	A	× Rörhöna	So, Vi
× Bläsand	H, Vi, > 50	× Trana	H, Vi, St
Snatterand	So, Vi, > 10	Strandskata	Vi, HI
Kricka	H, Vi, > 100	Skärfläcka	A
Kricka (carolinensis)	AB	× M. strandpipare	H
Stjärtand	So, Vi, > 10	× St. strandpipare	SoI, > 50
× Årta	A	Svartb. strandpip.	AB
× Skedand	H, Vi, > 10	Fjällpipare	A
× Brunand	H, Vi, > 30	Ljungpipare	> 30
Vigg	> 1000	Kustpipare	Vå, I, St
Bergand	H, I, > 300	Tofsvipa	dec-jan
Ejder	I, St, > 500	Kustsnäppa	Vå, I, St
Praktejder	A (B-hon teckn	Sandlöpare	A
Alförrådare	A	Småsnäppa	Vå, I
Alfågel	So, I, St, > 100	Mosnäppa	Vå, I
Sjöorre	A	Spovsnäppa	Vå, I
Svärta	H, I, Vi, St	Skärsnäppa	A
Salskrak	So, VII, > 10	Kärrsnäppa	H, I, St, > 100
Småskrak	I	Myrsnäppa	A
Storskrak	> 500	Brushane	H, > 100
× Bivråk	H, St	Dvärgbeckasin	A
Brunglada	AB	Enkelbeckasin	Vi, > 50
Glada	A	Dubbelbeckasin	A

Morkulla	Vi	Tofslärka	AB
Rödspov	A	Trädlärka	So, Vi
Myrspov	Vå, I, St	Sånglärka	dec-jan
Småspov	A	Berglärka	A
× Storspov	H, Vi, St	× Backsvala	Kolonier
Rödbena	Vi, HI	St. piplärka	AB
Dammsnäppa	AB	Fältpiplärka	AB
Grönbena	juni	Ångspiplärka	Vi
× Roskarl	H, I	Rödstr. piplärka	Vå, So
Smaln. simsn.	A	Skärpiplärka	H, Vi, I
× Labb	H, I, St	Gulärla	jun-jul
Dvärgmå	A	Forsärla	A
Skrattmå	Kolonie	Sädesärla	Vi
Gulfotad gråtrut	AB	Sädesärla (yarrelli)	AB
Silltrut	HI, Vi	Sidensvans	So, > 100
Vittrut	AB	× Strömstare	apr-sep
Havstrut	HI	Gärdsmyg	H, Vi
Tretåig må	A	Järnsparv	Vi
Skräntärna	H	Röd hake	Vi
Kentsk tärna	A	Blå hake	Vå, So
Silvertärna	I, St	× Svart rödstjärt	A
Småtärna	A	Svarth. buskskvätta	AB
Svarttärna	A	Ringtrast	A
Sillgrissla	H, Vi	Taltrast	Vi
Tordmule	H, Vi	Rödvingetrast	Vi
Alkekung	A	Dubbeltrast	Vi
Skogsduva	dec-jan	Gräshoppsångare	So
Ringduva	dec-jan	× Flodsångare	A
Turkduva	H	× Vassångare	AB
Turturduva	A	× Busksångare	AB
Tornuggla	AB	Kärsångare	A
Berguv	A	× Trastsångare	A
Fjälluggla	A	× Höksångare	A
Hökuggla	A	Svarthätta	Vi
Slaguggla	AB	× Lundsångare	AB
Lappuggla	A	Nordsångare	AB
Hornuggla	H, Vi	Kungsfågelsång.	A (B fältobs)
Jorduggla	A	Taigasångare	A (B fältobs)
Nattskärna	A	× Gransångare	So, Vi
× Kungsfiskare	A	Brankr. kungsfågel	AB
Biätare	AB	M. flugsnappare	A
Blåkråka	A	Halsbandsflug.	A, (B hont.)
Härfågel	A	Skäggses	So
Gråspett	AB	Lappmes	AB

Pungmes	A	Vinterhämling	A
Sommargylling	A	Gråsiska	So
Svartp. törnskata	AB	Gråsiska (cabaret)	AB
Varfågel	So	Snösiska	AB
Lavskrika	AB	Bändelkorsnäbb	A, B ungf.
Stare	Vi, > 1000	St. korsnäbb	A
Nötkråka	H	Rosenfink	So
Smaln. nötkråka	AB	Tallbit	A
Råka	So	Lappsparv	A
Bofink	Vi > 50, > 500	Snösparv	I, > 50
Bergfink	So, Vi, > 500	× Ortolansparv	A
Steglits	H, > 20	Videsparv	A, (B fältobs)
Hämling	Vi	Sävparv	Vi

Alla skärfläckor skall rapporteras till Rrk
Foto: Svante Joelsson

Fågelrapporten 1993

SMÅLOM *Gavia stellata*

Vårobservationer:

Gullängsberget, Nyköping: 1 sträckande 18.4 (Jan Gustafsson m.fl.).

Hartsö skärgård: 1 ex 3.4, 1 ex 10.4 samt 3 ex 13.4. Samtliga observationer gäller sträckande fåglar (Lennart Wahlén). Strandstuviken, Nyköping: 1 sträckande 2.5 (Jan Gustafsson, Ann Löwbeer).

Höstobservationer:

Enskär, Bälinge: 1 ex 1.9, 1 ex 9.9, 1 ex 12.9, 1 ex 26.10 och ev. samma ex 29.10 (H-E fstn). Hävringe, Oxelösund: minst 10 sträckande 9.10 (Göran Andersson, Jukka Väyrynen).

Vinterobservationer:

1 ex sträckte O vid Enskär, Bälinge 22.12 (Lennart Wahlén).

12 observationer av minst 23 ex är visserligen i nivå med 1992 men betydligt över genomsnittet för åren 1976-1993. Under dessa år har ca 155 ex observerats, vilket motsvarar ett medelvärde på ca 8 ex/år. Årstotalerna har under denna period varierat från 0-49 ex.

Inga inlandsobservationer, vilket endast förekommit vid tre tillfällen under de år arten rapporterats (d.v.s. sedan 1976).

STORLOM *Gavia artica*

Elva häckningar konstaterade varav tre från två fjärdar i Båven. Dessutom observationer av 35 par under häckningstid, varav 26 par i Gullfjärden/Hornafjärden i sjön Båven. Dessa fjärdar inventerades i maj-juni 1993 av Pedro Haglund på uppdrag av FSO för att försöka fastställa lompopulationens storlek och häckningsresultat.

Sträck:

Femörehuvud, Oxelösund: 8 ex 10.4, 15 ex 17.4 och 20 ex 25.4 (Jan Gustafsson, Jan Karlsson m.fl.). Gullängsberget, Nyköping: 15 ex 18.4 (Jan Gustafsson m.fl.). Hävringe, Oxelösund: minst 30 ex 9.10 (Göran Andersson, Jukka Väyrynen).

Vinterobservationer:

1 ad Torpfjärden, Långhalsen, Husby-Oppunda 12.12 (Göran Andersson).

Elva häckningar och 35 par observerade under häckningstid är en av de högsta siffrorna någonsin under den tidsperiod arten rapporterats (sedan 1981). Årets höga siffror får främst ses som ett resultat av den ovan nämnda Båven-inventeringen. Om man bortser från Båven är årets rapportering av lyckade häckningar/observerade par under häckningstid, normal eller något över det normala.

OBEST.ISLOM *Gavia immer/adamsii*

1 ex i övergångsdräkt sträckande mot O vid Enskär, Bälinge 18.9 (Lennart Wahlén).

I och med årets observation har 4 obestämda islommar rapporterats. De tidigare observationerna gäller även de ensamma sträckande exemplar och är gjorda i maj 1972, oktober 1976 och november 1981.

SMÅDOPPING *Tachybaptus ruficollis*

Konstaterade häckningar:

Skiren, Eskilstuna (flera observatörer).

Viltvattnet Solen, Bie, Katrineholm (Bernth Andersson, Håkan Lernefalk, Stig Löwenhamn). Vadsjön, Husby-Oppunda (Göran Andersson, Jukka Väyrynen m.fl.).

Viltvatten vid Valla gård, Stora Malm, Katrineholm (flera observatörer).

Dessutom har det rapporterats 10 ex

från ytterligare sex lokaler under häckningstid.

Höstobservationer:

2 ex vid Stora Malms kyrka, Stora Malm, Katrineholm, 3.9 och 3 ex viltvattnet vid Valla gård, Stora Malm, Katrineholm 3.9 (ur obs.boken vid Stensjön, Stora Malm genom Urban Rundström)

Vinterobservationer:

1 ex Oxelösunds hamn 5.1-13.1 (flera observatörer), 1 ex G:a Oxelösund 29.12-30.12 (Jonny Werdin, Marianne Martinsson), 1 ex Tvären, Studsvik 4.2 (Ola Jonsson), 1 ex Skjulsta, Eskilstuna 29.12-31.12 (Krister Berg, Ilva Hansson, Mati Nömm).

Fyra häckande par är det näst högsta antalet någonsin (1975 och 1978 rapporterades fem häckande par) och kan troligen relateras till de senaste årens milda vintrar, samt det ökande antalet anlagda viltvatten.

Antalet vinterfynd är det näst högsta under de år arten rapporterats (fr.o.m 1960). De två fynden i Oxelösund rör dock sannolikt samma fågel.

1976 noterades 5 ex.

Arten har sedan 1974 i det närmaste årligen konstaterats häcka inom rapportområdet.

SKÄGGDOPPING *Podiceps cristatus*

Vinterobservationer:

Från skärgården/kusten mellan Nyköpingstrakten-Mörkö rapporteras ca 60 ex (flera observatörer) därav ca 45 ex Tvären, Studsvik 14.2 (Ola Jonsson).

Årets vinterobservationer är det största antalet någonsin och får väl tillskrivas de senaste årens milda vintrar. Normalt brukar upp till fem-sex observationer av

enstaka ex rapporteras.

GRÅHAKEDOPPING *Podiceps griseigena*

Från Hartsö-Enskär rapporteras:

1 ex 13.4, 1 ex 21.8, 1 ex 31.8-1.9, 1 ex 9.9, 2-3 ex 12.9, (1 ex kvar 13.9) 1 ex 17.9-18.9, 2 ex 22.9, 1 ex 26.9, 2-3 ex 27.9-28.9, 3 ytterligare ex 28.9, 2-3 ex 9.10 och 1 ex 15.10 (Lennart Wahlén, H-E fstn)

Övriga kustlokaler:

1 ex Brannäs, Oxelösund 8.5 (Jan Karlsson), 1 ex Strandstuviken, Nyköping 8-9.5 (Lennart Wahlén), 1 ex Hävringe, Oxelösund 19.9 (Göran Andersson, Jukka Väyrynen), 1 ex Horn, Nyköping 30.9 (Bo & Göran Altstedt), 2 ex Strandstuviken, Nyköping 30.10 (Anders Magnusson, Erik Hansson) 1 ex Strandstuviken, Nyköping 13.11 (Jonny Werdin, Marianne Mattiasson).

Inlandsobservationer:

1 ex i viltvatten vid Valla gård, Stora Malm 26.4 (Stig Löwenhamn).

Nitton observationer (samtliga utom tre höstobservationer) av minst 26 ex är det högsta antal som rapporterats (sedan 1964).

Inlandsobservationer görs inte varje år.

Rättelse: 1 ex Enskär, Bälunge 26.9 1991 skall vara 1 ex på samma plats 26.10 1991 (H-E fstn).

SVARTHAKEDOPPING *Podiceps auritus*

Konstaterade häckningar:

Ett par Klockarsjön, Eskilstuna (Håkan Gilledal, Pedro Haglund, Ingemar Mählqvist)

Ett par Nässjön, Katrineholm (Håkan Lernefalk)

Ett par Torpsjön, Gnesta (Ulf Andersson)

Troliga häckningar:

Ett par Jungfrun, Bie (Pelle Moqvist. Ett par Rävsviken, Stora Malm, Katrineholm (Göran Andersson)

Dessutom har under häckningstid minst 4 par och 15 enstaka ex observerats på 11 lokaler.

Höstobservationer:

Enskär, Bälinge: rastande ensamma ex 21.8, 12.9, 27.9, 9.10 (H-E fstn genom Lennart Wahlén). Häggnäsviken, Hölö: 1 ex 12.9 och 1 ex 19.9 (Uffe Modin).

Strandstuviken, Nyköping: 2 ex 5.9 (Jörgen Israelsson).

3 konstaterade och 2 troliga häckningar, dessutom 4 par och 15 ensamma ex under häckningstid är något bättre än rapporteringen från 1992, som var ett av de sämre åren någonsin.

I slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet rapporterades vissa år upp till 80 par från vårt rapportområde

STORSKARV *Palacrocorax carbo*

Häckningar:

100-150 bon på Lacka Trutbåda i Hartsö-Enskär arkipelagen. Den 7.7 fanns ca 60 stora ungar kvar (Lennart Wahlén).

Ca 40 par häckade på Västerklubben utanför Tystberga. Häckningsresultatet okänt (Arne Andersson).

Inlandsobservationer:

Från Mälaren och Hjälmaren föreligger ett 20-tal observationer av sammanlagt minst 100-150 ex fördelade på i stort sett hela året. Inga större ansamlingar rapporterades.

Dessutom 1 ex i Långhalsen, Vrena 18.8 (Stefan Clason) och vardera 1 ex i

Näsaren, Katrineholm 14.8 och 12.9 (Stig Löwenhamn, Anders Nothagen, Agne Swenzén) samt 1 ex i Yngaren 5.8-29.8 (Gunnar Johansson).

Antalet inlandsobservationer är i nivå med 1992, men då rapporterades arten endast från Hjälmaren/Mälaren. Nu föreligger rapporter från totalt sex sjöar.

Före 1992 gjordes endast enstaka observationer och då främst från Hjälmaren/Mälaren.

RÖRDROM *Botaurus stellaris*

Minst 66 tutande fåglar på 50 lokaler, därav 14 från Söderfjärden. (16 på denna lokal 1992).

Antalet rapporterade rördrommar har ökat stadigt under 1990-talet.

1990 tutade 39 ex, 1991 hördes 51 ex och 1992 55 ex, men än är det en bit kvar till toppåren i slutet av 1970-talet/början av 1980-talet då som mest över 100 ex rapporterades vissa år.

Toppår var 1978 då 125-140 par uppskattningsvis fanns i Sörmland och i hela Sverige ca 450 par (Sörmlands fåglar-92).

Bottenår, efter stränga vintrar, har antalet rapporterade tutande rördrommar legat runt tjugotalet ex.

HÄGER *Ardea cinerea*

Minst 80 par från 9 lokaler är ett lägre antal än för 1992 och 1991, då 125 respektive 120 par rapporterades, men tyder troligen inte på en nedgång utan snarare på sämre rapportering. Största kolonin, ca 30 par, rapporteras från Älgön, Yngaren. (Gunnar Johansson)

Antalet rapporterade par har de senaste 10 åren fluktuerat mellan ca 60-ca 125 par.

VIT STORK *Ciconia ciconia* (15-1)

1 överflygande ex Skogshall, Svärta, Nyköping (Bo & Göran Altstedt).

Fjärde observationen från och med 1980. Under 1970-talet och mellan 1964-1970 är vardera fem observationer rapporterade och hittills har totalt 16 ex noterats.

KNÖLSVAN *Cygnus olor*

Minst 28 lyckade häckningar från minst 17 inlandslokaler är något över genomsnittet (25 par) för 1990-talet.

1978 uppskattades antalet revirhävande par inom rapportområdet till minst 533 varav ca 86 par i Mälaren, 168 par i skärgården och 281 par i insjöarna (Sörmlands fåglar-92).

Under åren 1979-1989 var knölsvanen inte "rapportart".

MINDRE SÅNGSVAN *Cygnus bewickii*

1 ex Horn, Nyköping 24.11-8.12 (Flera observatörer). 3 sträckande Tystberga, Nyköping 24.12 (Mickael Ackelman).

4 ex är något under medelvärdet för de senaste 26 åren som ligger på 9 ex.

De två överlägset bästa åren hittills är 1987 och 1992, då 46 respektive 31 ex rapporterades.

SÅNGSVAN *Cygnus cygnus*

Minst 4 lyckade häckningar och 3 misslyckade försök (flera observatörer). Dessutom par eller ensamma fåglar från ytterligare sju lokaler.

Antalet observationer är i nivå med genomsnittet för de senaste 10 åren.

SÄDGÅS *Anser fabalis*

Flockar över 500 ex:

Rossviksfälten, Eskilstuna: Stora flockar 17.3-10.4 med maxantal på ca 1500 ex (Flera observatörer).

Stensjöområdet, Stora Malm, Katrineholm: Stora flockar 20.3-11.4 med maxantal på ca 950 ex den 3.4 (Urban Rundström).

Från Vingåkersslätten och Flodafälten, där stora flockar normalt brukar ses under framförallt våren, föreligger inga rapporter.

Från hösten, då inte lika många sädgäss tycks rasta inom rapportområdet, finns inga rapporter om flockar över 500 ex.

SPETSBERGSGÅS *Anser brachyrhynchus*

1 ex Rossviksfälten, Eskilstuna 20.3 (Leif Carlsson). 1 ex Valla gård, Stora Malm, Katrineholm 29.3 (Jukka Väyrynen). 1 ex Björkarösund, Mörkö 3-4.4 (Stefan Clason, Uffe Modin).

Tre observationer av totalt tre ex är i nivå med genomsnittet för de tjugo år som arten rapporterats. Under denna tid har minst 50 ex observerats. Det stora flertalet av observationerna (ca 90 %) är gjorda under våren.

BLÄSGÅS *Anser albifrons*

En vinterobservation:

14 ex Snesta, Spelvik, Nyköping 16.1 (Åke Lindgren).

Vårobservationer:

Under tiden 17.3-12.4 har ca 15 ex rapporterats från 4 områden.

En sen vårobservation av 1 ex Vadsjön, Husby-Oppunda 23.5-28.5 (flera observatörer).

En höstobservation:

4 ex Marsäng, Oxelösund 25.9 (Mikael Ackelman).

En årstotal på minst 34 ex är numera en normal årsiffra. Fram till 1981 rapporterades endast enstaka ex (undantag är 1975 då ca 40 ex observerades) men därefter har antalet observationer markant ökat. Den högsta årsiffran är från 1987 då ca 143 ex rapporterades.

FJÄLLGÅS *Anser erythropus*

1 ex Lindbacke, Nyköping 13.3-16.3 (Jörgen Israelsson m.fl.)

1 ringmärkt i Stensjöområdet, Stora Malm, Katrineholm 21.3-15.4 (Urban Rundström m.fl.). Fågeln lär ha rymt från en uppfödare i Sörmland (ej Öster-Malma).

1 ex Stensjön, Stora Malm, Katrineholm 2.10 (Urban Rundström).

1 ad förbisträckande tillsammans med sädgäss och en prutgås, Marsäng, Oxelösund 10.10 (Jan Gustafsson).

4 ex, varav 1 ringmärkt och tre eventuellt omärkta ex, är i nivå med de senaste tre åren.

Första året omärkta fjällgäss rapporterades var 1991 då 3 ex höll till vid Söderfjärden, Jäder.

Märkta fjällgäss från det s.k "fjällgåsprojektet" vid Öster-Malma har observerats vid några tillfällen, det första exemplaret 1987.

GRÅGÅS *Anser anser*

Häckningar:

Minst 115 par har rapporterats häcka inom rapportområdet, därav ca 50 par i Söderfjärden (Lars Broberg m.fl.). Detta är något över genomsnittet för 1990-talet och avsevärt över genomsnittet för de år

arten rapporterats (sedan 1967). Under dessa år har arten kraftigt expanderat som sörmländsk häckfågel, något som också de allt större höstansamlingarna tyder på.

Fram till 1970-talets mitt talar rapporterna om "enstaka lyckade häckningar", men från mitten av 70-talet ökar succesivt antalet rapporterade häckande par.

I mitten av 1980-talet låg antalet rapporterade häckande par på ca 50-60 och 1990 nåddes den hittills högsta siffran, då minst 120 par häckade enligt rapporterna.

Höstansamlingar (mer än 200 ex):

Stensjön, Stora Malm, Katrineholm: Som mest under hösten 328 ex 20.7. Fram till 2.10 fanns ca 300 grågäss inom området (Lillemor Däckfors, Stig Löwenhamn, Urban Rundström).

Söderfjärden: Som mest mer än 1500 ex under hösten (Lars Broberg). Detta är den största ansamling som rapporterats från lokalen.

Tullgarn-Mörköområdet: Hela 4764 ex räknades in vid en inventering 18.9, vilket är den största ansamling som någonsin rapporterats (Stefan Clason). Den tidigare toppnoteringen, 2800 ex 1989, är också den från samma område.

Minst 6500-7000 ex, troligen fler, fanns under hösten inom rapportområdet.

SNÖGÅS *Anser caerulescens*

2 ex Gripsholmsfjärden, Mälaren, Mariefred 27.4 (Peter Kjellin). 1 ex Tullgarnsnäs, Hölö 6.7 (Tomas Järnetun).

Två observationer av tre ex är en normal rapportering. Arten är årlig inom rapportområdet. Möjligen är några av de fåglar som ses rymlingar från Parken Zoo

i Eskilstuna, där arten funnits sedan mitten av 1970-talet.

VITKINDAD GÅS *Branta leucopsis*

Häckningar inlandet:

2 ad med 3 juv Henstaviken, Mälaren, N Torshälla (Lars Johansson genom Lennart Bodlund)

1 par med ungar samt ett par som gjorde häckningsförsök Knispen, Yngaren (Gunnar Johansson, Håkan Lernefalk).

Dessutom 2 par utan juv i Sundbyholmsarkipelagen, N Eskilstuna under maj-augusti varav en var ringmärkt på Gotland (Leif Carlsson m.fl.).

Häckningar kusten:

5 par med 15 juv, Risö, Nyköping (Arne Andersson). 16 par häckade på öarna i Örsbaken samt vid Horn, Nyköping. Högsta antal i området 152 ex (Jan Carlsson m.fl.).

6 ad och 4 juv Strandstuviken, Nyköping. Troligen del av ovanstående gäss vid Horn (Daniel & Stefan Bengtsson).

Övriga observationer i inlandet:

1 ex Rossviksområdet, Eskilstuna 1.4 och 1-4 ex på samma lokal 11.9-17.10 (flera observatörer). 1 ex Söderfjärden, Kinglöt 28.4 (Lars Broberg). 1 ex Stensjön, Stora Malm 20.5 och 22.5 (Urban Rundström). 2 ex Kyrkviken, Mälaren, Stallarholmen 26.9-27.9 (Peter Kjellin, Björn Carlsson).

Sträck:

200 sträckte SV 25.9 och 450 sträckte SV 12.10 vid Enskär, Bälinge (H-E fstn).

Ca 300 ex Horn, Nyköping 14.10 (Jörgen Israelsson). 40 ex Sunda, Oxelösund 7.11 (Jan Gustafsson).

Minst 23 häckande par är den högsta siffran någonsin och nästan en fördubbling jämfört med 1992 då 13 häckande par rapporterades (vilken var den dittills högsta siffran).

De första häckningarna i Sörmland skedde i Likstammen 1982 och 1984 och arten har sedan 1987 årligen häckat vid Nyköpingskusten.

Antalet inlandsobservationer är betydligt färre än de senaste åren.

Tillägg 1991: 2 ex Vilsta, Eskilstuna 6.11 (Jukka Väyrynen)

PRUTGÅS *Branta bernicla*

Vårobservationer:

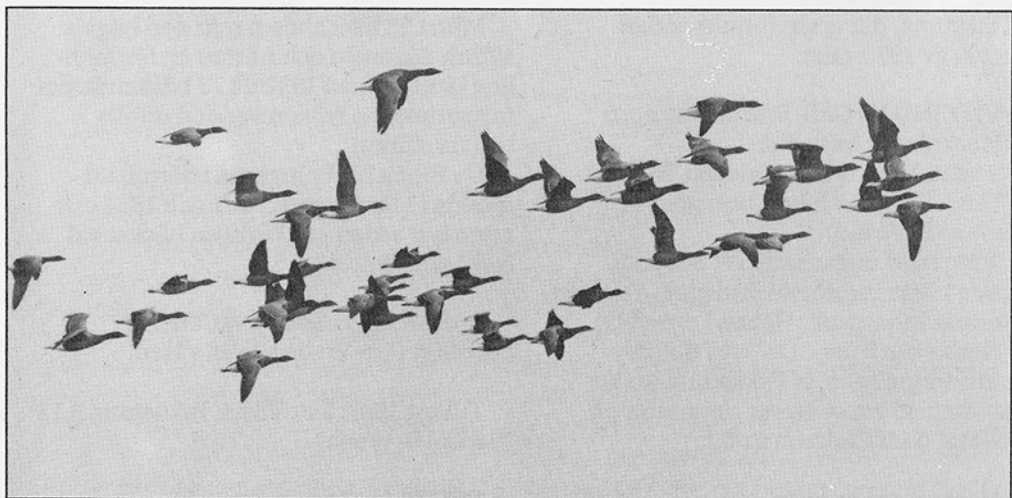
1 ex Björkarösund, Mörkö 28.3-30.3 (Uffe Modin).

Höstobservationer:

Enskär, Bälinge: 1 ex 25.9, 400 ex sträckte SV 9.10, 34 ex sträckte SV 12.10, 4-6 ex rastade 13.10-15.10, 9 ex sträckte SV 16.10 (H-E fstn). Hävringe, Oxelösund: ca 2000 ex sträckte (största flock ca 600 ex) 9.10 och 120 ex sträckte 10.10 (Göran Andersson, Tommy Karlström, Jukka Väyrynen). Marsäng, Nyköping: 1 ex sträckte 10.10 (Jan Gustafsson), ca 150 ex sträckte 14.10 (Jonny Werdin). Strandstuviken, Nyköping: ca 200 ex sträckte 11.10 och ca 200 ex sträckte 12.10 (Jonny Werdin). Söderfjärden, (Mälaren): 3 ex 6.11-8.11 (Magnus Brandel).

Arten ses normalt fåtaligt under våren vilket årets enda observation antyder. Under höstarna ses arten mer frekvent och observationerna gäller då främst sträckande flockar vid kusten.

Årets höstobservationer omfattar ca 2970 ex, vilket är det största antal som

Under hösten sågs stora flockar prutgäss vid Hävringe. Notera skilnaden hos ad. och juv.
Foto: Svante Joelsson

någonsin rapporterats från rapportområdet. De största enskilda flockar som genom åren rapporterats har innehållit ca 600 ex.

Tillägg 1991: 10 ex Enskär, Bålinge 26.9 (H-E fstn).

GRAVAND *Tadorna tadorna*

En lyckad häckning och två-fyra troliga häckningar i Hartsö fågelskyddsområde (Lennart Wahlén) samt en häckning i Strandstuviken, Nyköping (Marianne Mattiasson m.fl.).

Dessutom en observation av 1 juvenilt ex Norafjärden, Mörkö 15.8. (Mats Blomstedt).

Under häckningstid har utöver ovan nämnda häckningar/troliga häckningar minst 9 par eller enstaka fåglar rapporterats från fem kustlokaler (inklusive häckningslokalerna ovan).

Inlandsobservationer: 1 hona i viltvatten, Stora Malms kyrka, Katrineholm 28.4-30.4 (Bernth Andersson, Stig

Löwenhamn, Urban Rundström) och 1 par Vadsjön, Husby-Oppunda 6.5 (Lennart Wahlén).

Antalet häckningar/troliga häckningar och par/ensamma fåglar under häckningstid ligger i nivå med de senaste åren.

Arten häckade första gången i Sörmland 1963 och har sedan 1969 häckat årligen med ca 5-6 par.

Inlandsobservationer är sällsynta och görs inte årligen.

BLÄSAND *Anas penelope*

Vinterobservationer:

1 ex Sjösaviken, Nyköping 5.12 (Jörgen Israelsson) och 2 ex Nyköpings hamn 31.12 (Morgan Johansson).

Flockar över 50 ex:

Stora flockar i Söderfjärden i oktober-november. Högsta siffran ca 1500 ex 16.10 (Brita & Gösta Nilsson, Leif & Hjördis Carlsson).

I Näsnaren, Katrineholm fanns 111 ex 12.9 och 165 ex 17.10 (Håkan Lernefalk, Agne Swenzén), i Vadsjön, Husby-Oppunda fanns 70 ex 3.8 och 55 ex 12.10 (Per Flodin) och ca 80 ex i Saxviken, Nyköping 5.10 (Erik Salomonsson).

Sträck:

Enskär, Bålinge: 800 ex sträckte SV 12.9, 100 ex SV 17.9 samt 350 ex SV 25.9 (H-E fstn).

Vinterobservationer görs inte årligen inom området.

SNATTERAND *Anas strepera*

Observationer under tiden 20.5-20.8 : 5 par, 3 hanar och 3 honor samt 43 ex där kön ej angivits, har rapporterats från 10 lokaler.

Flockar över 10 ex:

33 ex Näsnaren, Katrineholm 12.9 (Agne Swenzén), 20 ex Vadsjön, Husby-Oppunda 17.9 och 20.9 (Ulf Andersson, Per Flodin), 17 ex Strandstuviken 5.6 (Jan Gustafsson, Jörgen Israelsson).

Ingen häckning detta år, vilket däremot var fallet 1992 då två par häckade. Sedan 1964 har arten häckat vid sex tillfällen inom rapportområdet.

Observationerna under häckningstid är i nivå med genomsnittet för 1990-talet.

KRICKA *Anas crecca*

Häckningar:

Fyra konstaterade häckningar och sju troliga, rapporterade från sex lokaler.

Flockar över 100 ex:

Näsnaren, Katrineholm: 199 ex 12.9 (Agne Swenzén) och 187 ex 17.9 (Stig Löwenhamn).

Vadsjön, Husby-Oppunda: ca 250 ex 26.4, ca 250 ex 9.9, ca 125 ex 12.10 (Per Flodin). Västerviken, Tullgarn: ca 200 ex 24.8 (Uffe Modin).

Vinterobservationer:

1 ex 5.12 Hedensö, Näshulta (Tony Haglund)

Arten har varit "rapportart" sedan 1973 och under denna tid har antalet konstaterade häckningar varierat mellan noll och sju. Vinterobservationer är ovanliga och görs inte årligen.

AMERIKANSK KRICKA *Anas crecca carolinensis* (1-1)

1 hane Kyrksjön, Floda 21.3-28.3 (Göran Andersson, Per Flodin m.fl.).

Andra fyndet för rapportområdet av denna amerikanska krickras.

Det första gjordes 14.4 1976 då en hane observerades i Häggnäsviken, Tullgarn.

STJÄRTAND *Anas acuta*

Under sommaren/häckningstid föreligger 11 observationer av minst 16 ex från 5 lokaler, vilket är ovanligt höga siffror. Vissa år ses inte arten alls under denna tid.

Tillägg 1992: 1 hane Tullgarn 25.6 och 1 ex Mörkö 27.7 (Stefan Clason).

ÅRTA *Anas querquedula*

Häckningar:

1 trolig häckning Stensjön, Stora Malm (Urban Rundström) och ett häckningsförsök, Sjösaviken, Nyköping (Jan Gustafsson)

Övriga observationer:

Under tiden 2.4-25.8 föreligger minst 50 observationer av minst 19 par och

minst 25 ensamma ex från 19 lokaler.

Procentuell fördelning av antalet observerade par/ensamma ex på respektive månader: april 33 %, maj 40 %, juni 8 %, augusti 19 %.

1990 är hittills det enda år som arten med säkerhet konstaterats häcka inom rapportområdet, (rapporter föreligger fr.o.m 1977), men troligen häckar arten årligen (Sörmlands fåglar-92).

Årets rapportering ligger nästan i nivå med 1992 som var det bästa året någonsin. Som jämförelse kan nämnas att 1983, som då upplevdes som ett bra år, rapporterades 14 hanar eller par från 12 lokaler.

SKEDAND *Anas clypeata*

Häckningar: 3 kullar i viltvatten vid Valla gård, Stora Malm (Bernth Andersson, Urban Rundström)

Flockar över 10 ex:

60 ex Näsnaren, Katrineholm 12.9 (Håkan Lernefalk, Agne Swenzén), 28 ex Söderfjärden 25.9 (Leif Carlsson), 15 ex Häggnäsviken, Tullgarn 19.9 (Uffe Modin) samt 12 ex 2.5 Sjösaviken, Nyköping (Jan Karlsson).

För perioden 1977-1989 finns endast fyra häckningar rapporterade, men under 1990-talet har årligen 1-3 häckningar konstaterats.

Ansamlingen av 60 ex i Näsnaren är den största som någonsin rapporterats från rapportområdet.

RÖDHUVAD DYKAND *Netta rufina* (1-1)

1 hona Horn, NO Nyköping 21.12 (Bo & Göran Ahlstedt).

Andra fyndet av en hona inom rapportområdet (1 hona sågs också vid Tullgarn 28.9 1991). Arten har under senare decennier expanderat sitt utbredningsområde och häckar så nära som i N Tyskland och Polen (även i Danmark till och från!).

Rödhuva dykänder har i Sverige påträffats under årets alla månader men med tyngdpunkt under sträckperioderna (totalt 95 fynd i Sverige tom -92). Men då arten är populär parkfågel kan säkert spontaniteten i många fynd diskuteras. Framförallt fåglar påträffade under vinterhalvåret har i många fall ansetts vara "icke spontana" (VF 48:20).

BRUNAND *Aythya ferina*

Endast en rapporterad häckning: 1 ex hona med 1 juv Nyckelsjön, Forssjö, St.Malm 28.7 (Urban Rundström, Bernt Andersson).

Sex vinterobservationer:

9 honor + 2 hannar Tullgarn, Hölö 1.1 (Erik Asplund), 3-7 ex Skansundet, Mörkö 6.1-1.2 (Erik Asplund, Ulf Modin), 4 hannar Oxelösunds hamn 2-30.1 (Per Eriksson mfl), 3 ex Horn, NO Nyköping 10.1 (Jan Gustafsson mfl), 1 hane Gorsingeholm, Strängnäs 20.12 (Leif Carlsson) samt 3 ex Horn, NO Nyköping 22.12 (Jan Gustafsson mfl).

Årets största ansamling var i Näsnaren den 14.8 då inte mindre än 433 ex sågs (Agne Swenzén). I Tandlaviken, SV Eskilstuna sågs 140 ex den 19.9 (Tony Haglund). Väldigt få häckningar har blivit inrapporterade under senare år. Det finns goda skäl till noggrannare undersökningar för att uttröna om vi verkligen har så få häckande par. Antalet under sträcktiderna har varit tämligen konstant.

VIGG *Aythya fuligula*

Horn, NO Nyköping med angränsande Sjösaviken är pålitliga lokaler för större ansamlingar. Här fanns omkring 6100 ex den 1.1 (Jan Karlsson), ca 110 ex 18.4 (Eric Salomonsson) samt ca 1500-4000 ex 28.9-16.10 (Eric Salomonsson). Den 14.8 fanns hela 797 ex i Näsnaren, Katrineholm (Agne Swenzén).

VIGG/BERGAND *Aythya fuligula/marila*

Ett hanfärgat ex av denna förmodade korsning sågs den 23.5 i Näsnaren, Katrineholm (Stig Löwenhamn).

BERGAND *Aythya marila*

Inlandsfynd:

2 hannar Prästfjärden, Mälaren 4.8 (Peter Kjellin), 1 hona i viltvatten vid Valla Gård, St.Malm 9.10 (obsboken Stensjön), 1 hona Kyrkviken, Stallarholmen 18-19.10 (Björn Carlsson, Joakim Ed). Max 6 honfärgade ex sågs i Näsnaren, Katrineholm under oktober-början på november (Stig Löwenhamn).

Rapporterad i normal omfattning.

EJDER *Somateria mollissima*

Större ansamling:

Ca 7000 ex (flera större flockar) rastade den 19.9 kring Hävringe, Oxelösund (Göran Andersson, Per Flodin, Jukka Väyrynen).

Sträck:

Utifrån Hartsö skärgård rapporteras om mera omfattande rörelser från: 3.4 ca 1000 ex som flög mot NO (Lennart Wahlén), 10.4 ca 5000 ex mot NO (Lennart Wahlén). 13.4 ca 3000 ex mot NO (Lennart Wahlén).

Ett för våra förhållanden massivt sträck pågick under 9.10 då >15000 ex passerade Hävringe, Oxelösund (Jukka Väyrynen, Göran Andersson mfl).

Anmärkningsvärt är att det inte finns några inlandsfynd ens från Mälaren och Hjälmaren.

ALFÖRRÄDARE *Polysticta stelleri* (28-2)

1 ex subad hane Horn, NO Nyköping 15-16.11 (Göran Ahlstedt).

Tillägg gällande 1992:

1 honfärgad rastade vid Enskär, Bälinge 27.10 (H-E fstn gm Lennart Wahlén).

Årlig sedan slutet på 70 talet. Med tillägget blir 1992 års total (5 fynd) det bästa året vi hittills haft.

ALFÄGEL *Clangula hyemalis*

Inlandsfynd:

1 honfärgad Näsnaren, Katrineholm 17.10-6.11 (Agne Swenzén, Anders Nothagen, Håkan Lernefalk), 1 hane Vadsjön, Husby-Oppunda 18.10 (Per Flodin), 4 honfärgade sågs i slutet av november-början av december i Näsnaren, Katrineholm (Stig Löwenhamn), 1 hona Tunavik, Prästfjärden, Mälaren 7.11 (Kent Söderberg, Björn Carlsson) samt 1 hane Mälarbåtar, Strängnäs 17-24.11 (Magnus Brandel, Björn Carlsson, Kent Söderberg, Leif Karlsson).

Sträck:

Ca 300-400 ex Dragsviksfjärden, Stendörren, NO Nyköping 28.3 (Ulf Andersson), ca 300 ex mot NO Hartsö skärgård 1.5 (Lennart Wahlén) och i samma område sågs ca 600 ex sträcka mot NO 3.5

(Lennart Wahlén).

>8000 ex sträckte förbi Hävringe, Oxelösund 9.10 (Jukka Väyrynen, Göran Andersson mfl).

Inga vårfynd i inlandet detta år!

SJÖORRE *Melanitta nigra*

Inlandsfynd:

3 par Rokaudd, Överselaö 2.5 (Fredrik Ellin), 15 ex på samma plats 4.5 (Kent Söderberg, Björn Carlsson), 1 ex Tullgarnsnäs, Mörkö 5.5 (Stefan Clason), 1 par Ekaviken, Ö Hjälmarén 17.5 (Leif Carlsson, Carina Jarl mfl) samt 18 ex på samma lokal 11.6 (Per-Gunnar Högman).

Vinterfynd:

1 hona Horn, NO Nyköping 22.12 (Jukka Väyrynen, Per Flodin, Anders Magnusson, Jan Gustafsson).

Övriga fynd:

Vår:

1+2 ex Femörehuvud, Oxelösund 10.4 (Jan Karlsson), 3 ex Hartsö skärgård 13.4 (Lennart Wahlén), 17 ex Hartsö skärgård 15.4 (Lennart Wahlén), 3 ex Femörehuvud, Oxelösund 17.4 (Jan Gustafsson mfl), 25 ex Gullängsberget, Tunaberg, S Nyköping 18.4 (Jan Gustafsson mfl), ca 150 ex Hartsö skärgård 1.5 och i samma område ca 200 ex 3.5 (Lennart Wahlén), 1 hane Fridö, Tullgarn, Hölö 5.5 (Ulf Modin), 10 ex Tormslaviken, Mörkö 7.5 (Mats Blomstedt), 40 ex Hartsö skärgård 12.5 och där även 6 ex den 16.5 (Lennart Wahlén).

Höst:

Ca 30 ex Hävringe, Oxelösund 19.9 (Göran Andersson, Jukka Väyrynen), 1 rastande vid Enskär, Bälinge 27.9 (H-E. fstrn), ca 100 ex Hävringe, Oxelösund 9.10 (Jukka Väyrynen, Göran Andersson), ca 130 ex Enskär, Bälinge 12.10 (H-E.fstrn), 2 ex Hartsö skärgård 7.11 samt ca 10 ex på

samma plats 22.12 (Lennart Wahlén).

Tillägg till 1991 års rapport:

Ca 100 ex sträckte under hösten vid Enskär (H-E. fstrn gm Lennart Wahlén).

Rapporter i normal omfattning.

SVÄRTA *Melanitta fusca*

Inlandsfynd:

1 hona Lövön, Hjälmarén 19.9 (Bo & Eva-Lena Hernod) och 1 ex Näsnaren, Katrineholm 17-18.10 (Agne Swenzén, Anders Nothagen).

Vinterfynd:

1 ex Horn, NO Nyköping 10.1 (Jan Gustafsson mfl), 2 par St.Garkast, Hartsö skärgård 7.2 (Lennart Wahlén) samt ca 20 ex S Enskär, Bälinge 22.12 (Lennart Wahlén).

Sträck:

8 ex Femörehuvud, Oxelösund 17.4 (Jan Gustafsson), >4000 ex sträckte kl. 04.45-08.00 genom Hartsö skärgård 1.5 (Lennart Wahlén). I samma område sträckte >1500 ex kl. 04.40-06.30 3.5 och ca 200 ex kl.04.30-06.00 12.5 (Lennart Wahlén). >150 ex Hävringe 9.10 (Jukka Väyrynen, Göran Andersson mfl).

Sjätte året i rad med inlandsobservation. De första dagarna i maj bjöd på det otvetydigt största sträcket av svärta som någonsin inrapporterats inom rapportområdet.

SALSKRAKE *Mergus albellus*

En observation under häckningstid:

1 hona Kålsö, Mörkö 8.6 (Stefan Clason).

Stora ansamlingar:

Vår:

11 ex Tandlaviken, SV Eskilstuna 4.4 (OKE), 20 ex Husby 9.4 (Daniel & Stefan Bengtsson) och 49 ex Näsaren, Katrineholm 18.4 (Agne Swensén, Stig Löwenhamn).

Höst:

12 ex Söderfjärden, Mälaren 17.10 (OKE), 82 ex Häggnäsviken, Tullgarn 24.10 (Ulf Modin), 19 ex Tandlaviken, SV Eskilstuna 13.11 (OKE), 96 ex Näsaren, Katrineholm 13.11 (Stig Löwenhamn, Agne Swenzén).

Vinter:

Max 30 ex Horn, NO Nyköping 2-10:1 (Jonny Werdin mfl), ca 50 ex NV Hornöudd, Mörkö 3.1 (Ulf Modin), ca 40 ex Ekö, Mörkö 3.1 (Ulf Modin) och ca 30 ex Horn, NO Nyköping 22.12 (Jan Gustafsson, Mikael Ackelman, Anders Magnusson).

Tillägg till 1991 års rapport:

1 hona Enskär 4.7 (H-E fstn gm Lenart Wahlén).

Observationer under häckningstid har numera blivit årliga. I år även ovanligt stora ansamlingar på flera håll. Mest anmärkningsvärt är kanske ansamlingen av hela 96 ex i Näsaren, Katrineholm vilket torde vara rekord under den tid som rapportverksamheten pågått.

SMÅSKRAKE *Mergus serrator*

Ett fynd under häckningstid: 1 par Beckershovsnäset, Tisnaren, Katrineholm (Stig Löwenhamn).

Övriga inlandsfynd (utanför Mälaren-Hjälmaren):

1 ex hona Skundern, NV Malmköping 2.4 och 1 hane på samma lokal 5.4 (Jukka Väyrynen) samt 1 hane Olsholme,

Yngaren 11.4 (Mathias Andersson, Tommy Karlström).

En trolig häckning i Tisnaren där småskrake tidigare häckat. Kanske förbises arten i de större insjöarna där den troligen häckar (tex Båven, Yngaren mfl). Fast population finns dock i Mälaren-Hjälmaren varifrån flera häckningar rapporteras årligen.

STORSKRAKE *Mergus merganser*

Stora ansamlingar med fiskande skrakar har rapporterats från Öljaran (pålitlig lokal för stora höstflockar) där >4000 ex sågs den 31.10 och från Viren där ca 4000 ex sågs 2-18.11 (Anders Nothagen). Fler än 500 ex har också noterats vid Sjösaviken den 18.4 (Eric Salomonsson), Skäret, Mälaren, Jäder och södra Söderfjärden, Mälaren med max 1000 ex under 11.9-14.11 (OKE).

BIVRÅK *Pernis apivorus*

Endast en rapport under häckningstid utanför Eskilstunatrakten(!) där ett par sågs vid häcklokal NV om Malmköping (Jukka Väyrynen). Från just Eskilstunatrakten rapporteras att man funnit fåglar i 23 av OKE:s rapportområden, där åtminstone 5 av områdena haft lyckade häckningar.

Bättre rapportering önskas från häckningstid.

BRUN GLADA *Milvus migrans* (12-2)

1 ex Tullgarnsnäs, Trosa 6.5 (Jörgen Israelsson), 1 ex Skäggesta, Åker 14.5 (Peter Kjellin) och 1 ex Hånö, Nyköping 15.5 (Jörgen Israelsson).

Tre observationer är något över det normala. Det förefaller troligt att åtmin-

tone kustobsarna berör samma individ (ev alla tre).

GLADA *Milvus milvus* (45-1)

1 ex Hagbyberga, Björkvik 10.6 (Anders Nothagen) och 1 ex Glindra, Björkvik 15.6 (Peter Hellström).

Ovanligt få observationer från i år men två från samma område är ju alltid intressant. Dags för den första häckningen sedan början på 60-talet i området ?.

HAVSÖRN *Haliaeetus albicilla*

Inland:

Att havsörnstammen ökar märks tydligt även i våra inlandsrapporter. Från i år föreligger 103 observationer varav 57 ifrån Mälaren-Hjälmareområdet med tydlig övervikt på det förra.

I övrigt har man sett havsörnar på minst 24 olika inlandslokaler. Från kusten rapporteras om att någon åtel hyst ca 10 örnar regelbundet (ibland flera).

BRUN KÄRRHÖK *Circus aeruginosus*

Fortsatt drygt 10 par i Söderfjärden där 43 ungar märktes i 11 bon. I övrigt konstaterades 33 häckningar i rapportområdet och ytterligare 11 par sågs under häckningstid på lämpliga lokaler. Från de 17 häckande paren som setts med ungar kan man räkna ut ett genomsnitt på ca 3.4 ungar per par, vilket som får anses som ett mycket gott resultat.

Färre rapporter än förra året främst beroende på att man då hade lite extra bevakning i Eskilstunatrakten genom den inventering som genomfördes där.

BLÅ KÄRRHÖK *Circus cyaneus*

Vinterobservationer:

1 hona Brandholmen, Nyköping 2-8.1 (Jörgen Israelsson, Lennart Wahlén), 1-2 hannar sågs vid Tummelsta, Ärla S Eskilstuna 19.1-26.3 (OKE), 1 hane Lövsund, Runtuna 17.2 (Erik Asplund) och 1 hane Näsnaren, Katrineholm 24.2 (Anders Nothagen).

Normalt antal övervintrande fåglar med tanke på de senaste milda vintrarna.

ÄNGSHÖK *Circus pygargus* (25-4)

1 hona O om Ärla kyrka 16.5 (Jukka & Gunilla Väyrynen), 1 hona Tullgarns allé, Hölö 24.5 (Mats Blomstedt), 1 hane Brandholmen, Nyköping 17.6 (Arne Andersson) och 1 ad hane Marsäng, Nyköping 14.8 (Jan Gustafsson, Marianne Mattiasson).

Återigen en observation under häckningstid. Fyra fynd ger det bästa året någonsin i rapportområdet.

OBEST.KÄRRHÖK *Circus macrourus/pygargus/cyaneus*

1 honfärgad sträckte mot N över Nyköping 19.5 (Bertil Karlsson) dessutom 1 hona med "ljus stjärtrot och diffust bandad vingundersida" med bomaterial S Vargam, Lista V Eskilstuna 15.6 (Lars Eriksson).

Tänk på att även obestämda kärrhökar bör beläggas med en beskrivning!

DUVHÖK *Accipiter gentilis*

Nio konstaterade häckningar varav sju från Eskilstuna trakten (Anders Nothagen, Pedro Haglund, OKE).

Bättre rapportering av häckningar önskas från hela rapportområdet.

ORMVRÅK *Buteo buteo*

Fyra rapporterade häckningar. Observationer i övrigt ifrån Eskilstunatrakten där fåglar setts i 21 av klubbens rapportområden med lämpliga häckningsbiotoper.

Vinterfynd:

1 ex vid Hedenlunda, S Flen 1.1 (Jukka Väyrynen, Göran Andersson, Per Flodin), 1 ex Tystberga, Nyköping 2.1 (Jonny Werdin, Jan Gustafsson, Morgan Johansson) 1 ex Scaniarinken, Södertälje 4.1 och 10.2 (Erik Asplund), 1 ex Dragsjön, Öja V Eskilstuna 9.1 (Leif Carlsson), 1 ex Skansundet, Mörkö 10.1 (Ulf Modin), 1 ex Kyrkviken, Stallarholmen 7.2 (Fredrik Ellin, Björn Carlsson), 1 ex övervintrade också i NÖ delen av Öknasjön, Härad (Magnus Brandel) samt 1 ex Vingåker 10-13.12 (Anders Nothagen).

Åtta vinterfynd är några fler än vanligt, men fyra rapporterade häckningar speglar knappast den häckande Sörmländska populationens storlek på något vis. Vi har också av denna anledningen slutat att begära in observationer om häckningar.

FJÄLLVRÅK *Buteo lagopus*

Vinterfynd:

Ur årets dryga 50 rapporter kan minst 16 övervintrande ex urskiljas (rapporter från ett 20-tal platser). Som mest sågs 3 ex samtidigt på Stenkvistafälten, O Eskilstuna (OKE) och 3 ex sittande i samma träd vid Sandasjön, Mörkö 10.1 (Stefan Clason).

Antalet övervintrare har även i år varit rekordhögt (1992 gjordes 11-13 fynd)

vilket vi naturligtvis kan tacka de milda vintrarna för.

De minst 16-20 övervintrarna som befunnit sig inom rapportområdet är 5-6 ggr fler (utom -92) än vad som tidigare noterats under någon vinter sedan rapporteringen började.

KUNGSÖRN *Aquila chrysaetos*

Vinterfynd:

2 ex Jönåker, V Nyköping 4.1 (Torvald Bergström), 1 ex Horn, NO Nyköping 5.1 (Jörgen Israelsson), 1 2K Christineholm, Nyköping 9.1 (Jonny Werdin), 1 2K Kolunda, O Eskilstuna 9.1 (OKE), 1 2K Stensjön, St.Malm 26.1 (Obs-boken Stensjön), 1 ex Uppsa kulle, Runtuna 2.2 (Erik Asplund), 1 ad V Tumbo, NV Eskilstuna 12.2 (OKE), 1 subad Kiladalen, V Nyköping 21.11-21.12 (Jonny Werdin, Göran Andersson, Tomas Tjäderhane mfl), 1 1K Björksund, Tystberga 5.12 (Jörgen Israelsson), 1 ad S Vadsbro, S Flen 5.12 (Jukka Väyrynen, Göran Andersson), 1 ex Sjösa, NO Nyköping 21.12 (Göran Ahlstedt), 1 ad Sjöäng, Österåker 21.12 (Anders Nothagen), 1 ex Stensjön, St.Malm 28.12 (Obs-boken Stensjön) och 1 subad Mågla, Jäder 31.12 (Roland Ylvén, Leif Carsson).

Totalt har inkommit ca 35 rapporter varur man kan urskilja 10-12 ex vilket återigen är ett högt antal individer (drygt dubbelt så många som vanligt med undantag för 1992 då 9-10 ex sågs). Antalet adulta fåglar har ökat något (har vi manne någon häckning i landskapet?) men ingen observation under häckningstid i år.

Totalt 17 ex har rapporterats under sträcktid.

FISKGJUSE *Pandion haliaetus*

Ifrån Båven har inga häckningar inrapporterats, men via en artikel i "Fåglar i Kvismaren" har det kommit till RRKs kännedom att 25 häckningar påträffats under året (Inventering av fiskgjuse 1993, Jan Sondell, Kvismare fågelstation). Utöver detta har inrapporterats 25 häckningar och 2 troliga (men inga från de centrala delarna av rapportområdet!).

Fortsatt slarvig rapportering av häckande gjusar. Glädjande nog förefaller antalet par i Båven vara tämligen konstant trots att en viss minskning kan skönjas jämfört med åttiotalets början då 27-29 par häckade årligen. Fiskgjusen är numera struken ur rapportmallen och kommer istället att dyka upp som uppslagsart i framtiden.

TORNFALK *Falco tinnunculus*

Fyra häckningar som tillsammans gav minst 15 ungar samt en trolig häckning. Ett par som häckade i Strängnäs lyckades få ut hela fem flygga ungar. Dessutom sju observationer av fåglar under häcknings-tid.

AFTONFALK *Falco vespertinus* (22-1)

1 2k hane flög över västra delen av centrala Nyköping 17.5 (Lennart Wahlén).

STENFALK *Falco columbarius*

8 fynd inrapporterade under sträcktid. Däremot inga sommar- eller vinter-observationer.

LÄRKFALK *Falco subbuteo*

Åtta häckningar konstaterade dessutom fem troliga. Utöver detta har fåglar sett på 26 platser under häckningstid.

Fortsatt dålig rapportering främst från de centrala, västliga och sydliga delarna av landskapet.

PILGRIMSFALK *Falco peregrinus* (62-8)

1 ex Strandstuguviken, Nyköping 24.4 (Jörgen Israelsson), 1 ex Horn, NO Nyköping 14.8 (Jan Karlsson), 1 ad Mosstorp, SO Flen 28.8 (Göran Andersson), 1 ex Marsång, S Nyköping 13.9 (Jonny Werdin), 1 1K Hävringe 18-19.9 (Jukka Väyrynen, Göran Andersson, Per Flodin), 1 ex Vegersberg, Flodafors 20.9 (Tommy Karlström), 1 1K Lundby holmar, Överselaö 29.9 (Peter Kjellin) samt 1 ex Fiholm, Söderfjärden 9.10 (Leif Carlsson, Hjärdis Carlsson, Brita & Gösta Nilsson, Carina Jarl).

Återigen ett mycket bra år, det märks att arten sakta börjar öka i numerär i landet.

JAKT/PILGRIMSFALK *Falco rusticolus/peregrinus* (1-1)

1 ex flög mot SO vid Enskär, Bälinge 22.9 (H-E. fstn).

RAPPHÖNA *Perdix perdix*

Endast en kull sedd, i övrigt rapporter från 10 lokaler. Under året har omfattande utplanteringar gjorts (där 1000 kycklingar satts ut enligt jägarförbundet) utspritt i länet.

VAKTEL *Coturnix coturnix*

1 ex Hörningsholm 24.5 (Mats Blomstedt), 1 ex Sandasjön, Mörkö 24.5 (Stefan Clason), 1-3 ex vid Stensjön-Valla Gårdssområdet, St.Malm 17.5-20.7 (Urban Rundström, Bernth Andersson, Stig Löwenhamn mfl), 1 ex Julen, Gnesta 30.5 (Ulf Andersson), 1 ex Bönsta, Nyköping

31.5-1.6 (Lennart Wahlén, Jan Gustafsson), 1 ex Svanviken, Nyköping 2.6 (Magnus Bergman), 1 ex Tummelstaviken, Hagbysjön, S Eskilstuna 3-4.6 (Arne Larsson, Ingemar Mählquist), 1 ex Vadsjön, Husby-Oppunda 6.6 (Ulf Hagström), 1 ex Råby-Rekarne, V Eskilstuna 7.6-25.7 (Bo Gustavsson, Brita & Gösta Nilsson, Lars Eriksson) samt 1 ex spelande vid Bergs gård, Valla, Överselö 22-30.6 (Peter Kjellin, Fredrik Ellin).

12 fåglar ligger strax under den bästa årstotalen (13 ex vilket noterades 1983 och 1992).

VATTENRALL *Rallus aquaticus*

1 ex övervintrade vid Djulösjön, Katrineholm vintern 92/93. 1 ex på samma lokal även på hösten fram till årsskiftet 93/94.

Övervintrande rallar är hos oss en ovanlig förekomst och har hittills bara rapporterats en enda gång 1978.

SMÅFLÄCKIG SUMPHÖNA *Porzana porzana*

1 ex Öknasjön, Härad 26.4-2.5 (Peter Kjellin, Björn Carlsson), 1 ex Kinglöt, Söderfjärden 5.5 (Lars Broberg), 1 ex Vadsjön, Husby-Oppunda 15.5 (Lennart Wahlén), 1 ex Nälen, NV Malmköping 17.5 (Jukka Väyrynen), 1 ex Bjälken, NV Malmköping 17.5 (Jukka Väyrynen), 1 ex Valnaren, Byringe 18.5 och 23.6 (Björn Carlsson, Peter Kjellin), 1 ex Hannsjön, Jönåker 3.7 (Ulf Andersson), 1 ex Vadsjön, Husby-Oppunda 16-22.7 (Jonny Werdin mfl.) samt 1 ex Stensjön, St.Malm 17.7 (Stig Löwenhamn).

Tillägg till 1991 års rapport:

1 ex Skudern, NV Malmköping 17.6

(Jukka Väyrynen).

Åtta visslande ex är en ganska normal årstotal, även om det var några fler förra året (12 ex).

KORKNARR *Crex crex*

1 ex Svanviken, Nyköping 28-31.5 (Jan Gustafsson, Lennart Wahlén), 1 ex Byringe, Hållsta, SV Eskilstuna 3.6 och den 23.7 1 km norr om denna lokal (Tero Niemi), 1 ex Erkan, Enstaberga 5-6.6 (Jan Gustafsson mfl), 1 ex Husby, Svärta, Nyköping 11.6 (Invar Jansson) samt 1 ex Berga, Åker 6-7.7 (Kent Söderberg, Bernt Andersson, m. fl).

Fem fynd är en helt normal årstotal. Under 90-talet har både -91 och -92 varit bra år med 13 resp 10 fåglar. Kanske var den kalla sommaren med mindre skådaraktivitet en orsak till halveringen av fynd.

RÖRHÖNA *Gallinula chloropus*

Häckningar:

1 par i Svandammen, Nyköping (Jan Gustafsson, Eric Salomonsson), 1 par i ett viltvatten vid sjön Täljaren (Sven-Eric Svanquist), 1 par på en översvämmad sankmark vid Stora Malms kyrka (Sven-Eric Svanquist) samt 1 par i ett viltvatten vid Valla Gård, St.Malm (Stig Löwenhamn).

15 fynd av fåglar under häckningstid på lämpliga häcklokaler.

Vinterfynd:

1 ex Oxelösunds hamn 7.1 (Jonny Werdin) och 1 ex Sjösaviken, NV Nyköping 5.12 (Jörgen Israelsson).

Fyra häckningar och två vinterfynd ligger i linje med tidigare års rapportering.

TRANA *Grus grus*

Lyckad häckning rapporterad från 19 lokaler, varav 7 i Eskilstuna kommun (OKE). Härutöver trolig häckning/häckningsförsök på 8 lokaler.

Dessutom observerade par under häckningstid på ytterligare 2 lokaler.

Antalet häckande par är en förubbling jämfört med 1992.

Av sträckande större antal kan nämnas 400-500 ex vid Marsång, Nyköping 19.9, 28.9 och 14.10 (Jan Gustafsson, Jonny Werdin).

STRANDSKATA *Haematopus*

ostralegus

Trolig häckning med något par vid Strängnäs (Lars Broberg, Pål Nyström).

Dessutom regelbundet observerad under häckningstid med 1-2 ex vid Yngaren (Gunnar Johansson) och vid Näsnaren (Stig Löwenhamn) utan att häckning har kunnat konstaterats.

Härutöver ett antal inlandsobservationer under våren och sommaren,

framförallt vid Mälaren och Hjälmarren.

Av större flockar i inlandet kan nämnas 22 ex vid Ekaviken, Ö Hjälmarren 17.5 och 13 ex vid Pottskär, Eskilstuna 1.8 (Leif Carlsson, Hjördis Carlsson).

MINDRE STRANDPIPARE

Charadrius dubius

Lyckad häckning rapporterad från 7 lokaler och trolig häckning på ytterligare 7 lokaler.

Ett något bättre resultat än 1992.

Dessutom ett flertal observationer av

1-4 ex på flera platser runt om i Sörmland under häckningstid.

STÖRRE STRANDPIPARE *Charadrius hiaticulus*

Inlandsobservationer under sommarperioden: Vid Vadsjön, Husby-Oppunda sågs 2-12 ex 23-25.5, 5 ex 1.8, 2 ex 16.8 och 1-6 ex 26.8-12.9 (Göran Andersson, Mathias Andersson, Per Flodin, Tommy Karlström). I övrigt 1 ex vid Stensjön, Katrineholm 14.7 (Urban Rundström), 16 ex som mest vid Berga, Åker under tiden 16.8-28.8 (Kent Söderberg) samt 7 ex vid Stenkvista, Eskilstuna 21.8 (Lennart Karlsson).

En lyckad häckning rapporterad från Stigtomta (Leif Stål).

LJUNGPIPARE *Pluvialis apricaria*

Större flockar: 32 ex vid Vadsjön, Husby-Oppunda 10.8 (Per Flodin), 50 ex vid Stensjön, Katrineholm 25.8 (Urban Rundström) och 32 ex vid Väingsö Flygfält 4.9 (Bertil Karlsson).

FJÄLLPIPARE *Charadrius morinellus* (19-1)

1 ad i sommardräkt sträckande mot SV vid Enskär, Bälunge 19.8 (Göran Altstedt).

Observationen följer mönstret att vara ovanlig på sträck med enstaka exemplar vissa år (ej årlig).

KUSTPIPARE *Pluvialis squatarola*

Inga vårobservationer. Flera inlandsobservationer under sensommaren och förhösten:

5 ex vid St Malms kyrka, Katrineholm 28.7 (Sven-Eric Svanqvist), 3 ex Stensjön, Katrineholm 1.8 (Per Flodin, Göran Andersson), 6 ex Pottskär, Eskilstuna, 3.8

(Leif Carlsson, Brita Nilsson mfl), 5 ex Vadsjön, Husby-Oppunda 10.8 (Per Flodin), 3 ex Söderfjärden, Mälaren 18.9 (Leif Carlsson) samt 1 ex Stensjön, Katrineholm 29.9 (Urban Rundström).

Av större flockar kan nämnas 31 ex vid Prästfjärden, Mälaren 12.8 (Kent Söderberg, Björn Carlsson) och 35 ex vid Marsång, Nyköping 15.8 (Jonny Werdin) och en flock på som mest 30 ex vid Stenkvistafälten, Eskilstuna 18-28.8 (Ilva Hansson, Brita Nilsson).

TOFSVIPA *Vanellus vanellus*

En vinterobservation:

1 ex vid Berga, Åkers styckebruk 8.1 (Björn Carlsson, Fredrik Ellin).

SANDLÖPARE *Calidris alba* (84-2)
2 rastande på St Garkast, Hartsö skärgård 5.8 (Göran Altstedt).

SMÅSNÄPPA *Calidris minuta*

Två vårobservationer:

1 ex vid Strandstuviken, Nyköping 23.5 (Jörgen Israelsson) och 3 ex vid Skäggesta, Åker vid månadsskiftet maj-juni (G Källman).

Ett flertal inlandsobservationer under återsträcket juli-september:

1-3 ex vid Vadsjön, Husby-Oppunda vid olika tillfällen under perioden 23.7- 5.9 (Per Flodin, Göran Andersson m fl), 1 ex vid Närsjöfjärden, Eskilstuna 15.8 (Tony Haglund), 1 ex vid Söderfjärden, Mälaren 28.8 (Leif Carlsson) samt 1-2 juv vid Berga, Åker mellan 27.8-2.9 (Kent Söderberg, Björn Carlsson mfl).

Endast ett vinterfynd av tofsvipa 1993..

Foto: Svante Joelsson

Större flockar med 19 resp 27 ex sågs vid Västerviken, Tullgarn 28.8 resp 31.8 (Stefan Clason).

MOSNÄPPA *Calidris temminckii*

Flera vårobservationer:

2 ex vid Skäggesta, Åker 15.4 (Kent Söderberg, Bernt Andersson), 1-6 ex vid Strandstuviken, Nyköping 9-27.5 (Jan Gustafsson, Jörgen Israelsson, Ann Löwbeer mfl), 2-12 ex vid Vadsjön, Husby-Oppunda 12-27.5 (Göran Andersson, Per Flodin, Jukka Väyrynen mfl), 1 ex vid Rävsviken 15.5 (Anders Nothagen) och 1-2 ex vid Stensjön, Katrineholm 16.5 (Göran Andersson, Urban Rundström).

Flera inlandsobservationer under juli-september: 1-3 ex vid Vadsjön, Husby-Oppunda 22.7-5.9 (Per Flodin, Göran Andersson), 1 ex vid St Malms kyrka, Katrineholm 28.7 (Sven-Eric Svanqvist) och 1 ex vid Berga, Åker 27.8-2.9 (Kent Söderberg, Björn Carlsson mfl).

En större flock på 15-20 ex, sannolikt mosnäppor, sågs vid Vadsjön, Husby-Oppunda 27.8 (Per Flodin).

SPOVSNÄPPA *Calidris ferruginea*

Två vårobservationer:

2 ex vid Strandstuviken, Nyköping 8-10.5 (Gunnar Rosqvist, Jörgen Israelsson, Ingvar Jansson) och 1 ex vid Vadsjön, Husby-Oppunda 23.5 (Göran Andersson, Per Flodin).

Flera inlandsobservationer under återsträcket:

2-3 ex vid St Malms kyrka, Katrineholm 14-20.7 (Urban Rundström), 4 ex vid Kyrkvattnet 14.7 (Bernth Andersson),

1-8 ex vid Vadsjön, Husby-Oppunda 17.7-20.9 (Per Flodin, Göran Anderson mfl) och 6 ex vid Prästfjärden, Mälaren 12.8 (Kent Söderberg).

SKÄRSNÄPPA *Calidris maritima*

Under perioden 1.1-3.4 sågs flockar på 35-160 ex i yttre Hartsö skärgård. I samma område sågs 180-200 ex 13.4 (Lennart Wahlén), vilket är den största flocken någonsin i Sörmland.

Under hösten och förvintern sågs 12 ex vid Hävringe, Oxelösund 9-10.10 (Göran Andersson, Jörgen Israelsson, Jonny Werdin mfl) och i yttre Hartsö skärgård 1 ex 25.10, 20 ex 27.11 och 14 ex 29.12 (Lennart Wahlén).

KÄRRSNÄPPA *Calidris alpina*

En inlandsobservation under vårperioden:

2 ex vid Ekaviken, Ö Hjälmaran 17.5 Leif Carlsson).

Under återsträcket sågs:

1 ex vid Söderfjärden, Mälaren 7.7 (Lars Broberg), 1-15 ex vid Vadsjön, Husby-Oppunda 6.7-20.9 (Per Flodin, Göran Andersson mfl), 1-15 ex 14-28.7 vid St Malms kyrka, Katrineholm 14.7 (Urban Rundström, Bernth Andersson, Sven-Eric Svanqvist), 8 ex vid Talludden, Prästfjärden, Mälaren 2.8 (Björn Carlsson), 5 ex vid Stensjön, Katrineholm 19.8 (Anders Nothagen, Urban Rundström), 1 ex vid Berga, Åker 27.8 (Kent Söderberg) och 1 ex vid Merlänna 25.8 (Kent Söderberg).

MYRSNÄPPA *Limicola falcinellus*
(65-19)

Under vårsträcket sågs:

5 ex vid Skäggesta, Åker 25.5 (Kent

Söderberg), 1-7 ex vid Strandstuviken, Nyköping 25-27.5 (Per Eriksson, Jan Gustafsson, Jörgen Israelsson mfl) och 3 ex vid Vadsjön, Husby-Oppunda 25-26.5 (Tommy Karlsson, Jukka Väyrynen).

Under sensommaren sågs:

1-2 ex vid Vadsjön, Husby-Oppunda 22-25.7 (Göran Andersson, Per Flodin), 1 ex vid Västerviken, Tullgarn 3.8 (Uffe Modin, Stig Stridh) och 1 ex vid Horn, Nyköping 16.8 (Göran & Bo Altstedt).

De 15 fåglarna i slutet av maj är förstås helt exceptionellt. Vårfynd är annars betydligt ovanligare än sensommar-/höstfynd. Förklaringen står att finna i de speciella väderförhållanden som tvingade ner snäpporna. Tiden före de 25:e var det högtryck med sol och 22-26° C, medan det den 25:e var mulet och 8° C. Det hade då varit 2° C med regn natten innan.

DVÄRGBECKASIN *Lymnocyptes minimus*

Tre vårobservationer:

1 ex vid Strand, Söderfjärden, Mälaren 13.4 (Roland Ylvén), 1 ex vid Valnaren, Byringe 29.4 (Peter Kjellin) och 7 ex vid Strandstuviken, Nyköping 2.5 (Jan Gustafsson, Ann Löwbeer).

Under hösten sågs:

1 ex vid Koholmen, Söderfjärden, Mälaren 25.8 (Janne Sjöstedt), 4 ex vid Söderfjärden, Mälaren 19.9-1.10 som också ringmärktes (Lars Broberg), 1 ex vid pumphuset Bergshammar, Fogdö 20.9 och 1 ex 3.10 (Magnus Brandel), 12 ex vid Pilkrogsviken, Yttertjärna 10.10, 1-7 ex vid Strandstuviken, Nyköping 17-26.10 (Bertil Karlsson, Jonny Werdin, Marianne Mattiasson mfl), 1 ex vid Horn, Nyköping 17.10 (Jörgen Israelsson), 1 ex

vid Skanssundet, Mörkö 17.10 (Mats Blomstedt, Stefan Clason) och 31.10 (Uffe Modin) samt 1 ex vid Björkarösund, Mörkö 24.10 (Stefan Clason) och 31.10 (Uffe Modin).

Antalet observationer under året speglar artens förekomst: sparsam men ändå regelbunden sträckgäst.

DUBBELBECKASIN *Gallinago media* (24-4)

4 observationer under året:

1 spelande vid Valnaren, Länna 16.5 (Leif Karlsson), 1 ex vid Marsäng, Nyköping 9.9 (Jonny Werdin), 1 ex vid Skanssundet, Mörkö 11.9 (Stefan Clason) samt 1 ex vid Hägnäsviken, Tullgarn 19.9 (Uffe Modin, Bo Hellberg).

Samma antal som 1992. Till skillnad från dvärgbeckasinen är dubbelbeckasinen en mycket sparsam men ändå regelbunden sträckgäst.

RÖDSPOV *Limosa limosa* (64-2)

1 ex vid Strandstuviken, Nyköping 24-27.4 (Jörgen Israelsson mfl) och 1 ex på samma lokal 20-30.8 (Anders Tengholm, Ulf Andersson, Jonny Werdin).

MYRSPOV *Limosa lapponica*

1-6 ex vid Strandstuviken, Nyköping 31.7-28.8 (Jan Gustafsson, Ulf Andersson, Rolf Båvik mfl). Vid Pottskär, Eskilstuna sågs 3 ex 1.8 och 18 ex 3.8 (Leif Carlsson, Brita Nilson m fl). Vid Talludden, Prästfjärden, Mälaren sågs 44 ex 4.8, 11 ex 5.8, 40 ex 11.8 och 11 ex 12.8 (Björn Carlsson, Peter Kjellin, Kent Söderberg m fl). 13 sträckande vid Horn, Nyköping 15.8 (Göran Altstedt), 2 ex vid Stenskärsundet, Eskilstuna 16.8 (Pedro Haglund),

44 sträckande vid Strandstuviken, Nyköping 30.8 (Jonny Werdin) och 1 ex vid Mågla, Söderfjärden, Mälaren 4.9 (Pedro Haglund).

SMÅSPOV *Numenius phaeopus*

Vårobservationer:

1 ex vid Skanssundet, Mörkö 24.4 (Stefan Clason), 1 ex vid Strandstuviken, Nyköping 30.4 (Jonny Werdin, Peter Lundgren), 1 ex vid Söderfjärden, Mälaren 2.5 (Lars Broberg), 1 ex vid Nässjön, Katrineholm 3.5 (Håkan Lernefalk), 3 ex mot O i Hartsö skärgård 12.5 och 1 ex mot NO i samma område 16.5 (Lennart Wahlén). Vid Vadsjön, Husby-Oppunda sågs 1 ex 17.5 och 2 ex 19-20.5 (Göran Andersson, Per Flodin).

Under juli-augusti sågs:

3 ex vid Strandstuviken, Nyköping 31.7 (KVOF) och 1 ex på samma lokal 2.8 (Marianne Mattiasson). 1 ex vid St Malms kyrka, Katrineholm 28.7 (Sven-Eric Swanqvist) och 12 ex vid Söderfjärden, Mälaren 28.7 (Lars Broberg). I Hartsö skärgård sträckte enstaka ex vid ett 10-tal tillfällen mot V/SV under perioden 11.7-30.8 (Lennart Wahlén).

STORSPOV *Numenius arquata*

Ingen häckning rapporterad. Trolig häckning vid Bönsta, Nyköping (Jan Gustafsson) och vid Björkarösund, Mörkö (Stefan Clason).

RÖDBENA *Tringa totanus*

Trolig inlandshäckning vid Vadsjön, Husby-Oppunda (Göran Andersson).

DAMMSNÄPPA *Tringa stagnatilis*
(0-2)

1 ex vid Strandstuviken, Nyköping 9-14.5 (Jörgen Israelsson, Jan Gustafsson

mfl) och 1 ex vid Vadsjön, Husby-Oppunda 10-15.5 (Jukka Väyrynen, Göran Andersson m fl).

Första respektive andra observationen av denna östliga art i Sörmland.

Ostliga vindar medförde ett 10-tal observationer i södra och mellersta Sverige under våren och försommaren.

GRÖNBENA *Tringa glareola*

Juniobservationer:

Vid Vadsjön, Husby-Oppunda sågs 2 ex 20.6, 10 ex 27.6 och 15 ex 30.6 (Per Flodin, Göran Anderson). Dessutom 1 ex vid Stensjön, Katrineholm 22.6 och 2 ex vid St Malms kyrka, Katrineholm 27.6 (Urban Rundström).

SMALNÄBBAD SIMSNÄPPA

Phalaropus lobatus (65-6)

1 ex vid Vadsjön, Husby-Oppunda 25-29.5 (Per Eriksson, Jan Gustafsson m fl), 1 ex vid Snäckviken, Nyköping 6.6 (Jan Gustafsson), 2 ex vid Tullgarnsnäs, Hölö 16.6 (Uffe Modin), 1 ex vid Västerviken, Tullgarn 10.8 (Uffe Modin, Stefan Clason) och 1 ex vid St Malms kyrka, Katrineholm 20.8 (Urban Rundström, Bernth Andersson).

LABB *Stercorarius parasiticus*

En häckning rapporterad: vid Krepplet, Tystberga, Nyköping (Arne Andersson).

I inlandet sågs 2 ex mot O vid Sundbyholmsjön, Eskilstuna 12.5 (Pedro Haglund).

DVÄRGMÅS *Larus minutus*

1-2 ex vid Strandstuviken, Nyköping 22-23.5 (Jan Gustafsson, Jörgen Israelsson, Magnus Bergman), 1-3 ex (1 ad, 2 2k) vid Vadsjön 12.5-20.5 (Jonny Werdin, Per Flodin, Per Eriksson, Lennart Wahlén),

1-2 juv vid Prästfjärden, Mälaren 1-3.8 (Björn Carlsson, Peter Kjellin), 1 juv 4.8 och 2 juv mot V 20.8 vid Pottskär, Eskilstuna (Leif Carlsson m fl), 1 ad och 3 juv sträckte vid Kolsundet, Stallarholmen 15.8 (Kjell Thorsén), 1 1K mot SV i Hartsö skärgård 11.8 och 1 ad vid Enskär, Bälinge 2.10 (Kent Carlsson, Nicke Helldorf), 1 ex Prästfjärden, Mälaren 7.11 (Anders Finnman).

SKRATTMÅS *Larus ridibundus*

Kolonier rapporterade från 22 lokaler på sammanlagt ca 1 000 par och med de största kolonierna på ca 100 par.

Det kan jämföras med 9 lokaler på sammanlagt ca 350 par 1992. En ökning som sannolikt får tillskrivas ökad uppmärksamhet och inte en faktisk ökning.

Av större antal sträckande kan nämnas flera tusen sträckande (tyvärr ej räknade) längs Bråviken mot Marsviken, Oxelösund 9.4 (Göran Andersson).

VITTRUT *Larus hyperboreus* (20-1)

1 1K vid fiskehamnen, Oxelösund 25-31.12 (Jan Gustafsson, Erik Hansson, Anders Magnusson m fl).

HAVSTRUT *Larus marinus*

Två inlandshäckningar:

1 par i Hjälmaran (Kent Carlsson) och 1 par i Mälaren (Pedro Haglund). Dessutom en misslyckad häckning i Hjälmaran (Kent Carlsson).

TRETÅIG MÅS *Rissa tridactyla* (9-ca 11)

4 ad och 1 2K vid Kolsta Hatt och vid Hässelbyholm, Mälaren 23-25.1 (Krister Bergh, Bo Hernod, Björn Carlsson m fl) samt 4-5 ex (troligen samma exemplar)

vid Prästfjärden, Mälaren 25-26.1 (Björn Carlsson). Några hittades senare döda på Mälarens is, troligen ihjälsvultna.

Vid Femörehuvud, Oxelösund sågs 1 ad 24.1 (Jan Gustafsson), 2 ad och 1 1K 11.11 (Göran & Bo Altstedt), 3 1K 20.11 (Lennart Wahlén) och 1 1K 21.11 (Jörgen Israelsson, Jan Gustafsson). Vid kusten sågs dessutom 1 ad vid Äpskär, Stendörren 30.10 (Bo Hernod, Eva-Lena Hernod), 1 1K vid Skanssundet, Mörkö 14.11 (Uffe Modin) och 1 1K vid Ålbäck, Tunaberg, Nyköping 10-31.12 (Marianne Mattiasson, Jonny Werdin, Morgan Johansson m fl).

Efter att under tidigare år endast setts med enstaka exemplar vissa år är detta ett ovanligt stort antal observationer i Sörmland. Kustobservationerna under nov-dec kan delvis röra sig om samma fåglar, dock minst 6 individer. Under denna period fanns ovanligt många tretåiga måsar i Östersjön, där bl.a. ett större antal hade setts sträckande mot SV norrifrån vid Finska viken under hösten.

SKRÄNTÄRNA *Sterna caspia*

En koloni med 26 par häckade (29 boungar ringmärkta) sent på St Tärnskar, Hartsö skärgård (Lennart Wahlén).

Rättelse för 1991:

15-20 par häckade i Hartsö-Enskär arkipelagen. Tidigare angett som 15-70 par.

KENTSK TÄRNA *Sterna sandvicensis* (28-3)

2 ex mot SV i Hartsö skärgård 11.7 (Lennart Wahlén) och 1 sträckande mot V vid Pottskär, Eskilstuna 5.8 (Leif Carlsson m fl).

SILVERTÄRNA *Sterna paradisaea*

Inlandsobservationer:

11 sträckande mot N över Bibybron, Eskilstuna 1.5 (Brita Nilsson), 3 sträckande mot N vid Rokaudd, Överselö 2.5 (Fredrik Ellin) och 1 sträckande med fisktärnor på samma plats 15.5 (Kent Söderberg) och 5 ad mot S vid Bråhovdasjön, Malmköping 13.7 (Jukka Väyrynen).

SMÅTÄRNA *Sterna albifrons* (26-5)

3 ex vid Marsäng, Nyköping, 30.5 (Ulf Hagström) och 2 ex mot V vid Pottskär, Eskilstuna 8.8 (Leif Carlsson m fl).

SVARTTÄRNA *Chlidonias niger* (44-2)

1 ex vid Warbro, Valdemaren 19.6 (Mathias Andersson) och 1 juv vid Nabbviken, Ö Hjälmaran 10.8 (Per-Gunnar Högman).

SILLGRISLA *Uria aalge*

Rättelse för 1992:

Inga kända häckningar i Hartsö-Enskär arkipelagen detta år. Tidigare angett till 5-10 par.

TORDMULE *Alca torda*

Ca 130 par häckade i Hartsö skärgård, med endast 27 boungar pga minkpredation (Lennart Wahlén):

Vinterobservationer:

2 ex vid Enskär, Bälänge 7.2 (Lennart Wahlén), 3 ex vid Ålbäck, Nyköping 13.2 (Jan Karlsson) och 1 ex vid Tunaberg, Nyköping 25.12 (Jan Gustafsson, Erik Hansson, Anders Magnusson).

SKOGSDUVA *Columbus oenas*

Vinterobservationer:

1 ex vid Vadsjön, Husby-Oppunda 12.12 (Göran Andersson).

RINGDUVA *Columba palumbus*

Vinterobservationer:

1 ex på Mörkö 1.1 (Stefan Clason), 1 ex vid Sundbyholm, Eskilstuna 10.1 (Leif Carlsson), 3 ex vid Frösäng, Oxelösund 26.1 (Jonny Werdin) och 1 ex vid Horn, Nyköping 30.1 (Göran & Bo Altstedt).

TURKDUVA *Streptopelia decaocto*

Häckningar:

3 par häckade i Katrineholm (Håkan Lernefalk, Stig Löwenhamn, Urban Rundström) och 1 häckning i Stadsparken, Eskilstuna (Leif Carlsson, Hjärdin Carlsson). Dessutom troliga häckningar med 2-3 par vid Södertälje Södra (Stefan Clason).

BERGUV *Bubo bubo*

En häckning och 10 revirhävdande ex. Dessutom ytterligare 5 ex rapporterade.

I nivå med 1992 års rapportering.

FJÄLLUGGLA *Nyctea scandiaca* (8-2)

1 ex på ett hygge utanför Stigtomta 15.1 (Leif Stål) samt 1 ad hona Stordammen, Ö Nävekvarn, V Oxelösund 30.10-12.12 (Jonny Werdin m.fl.).

Tredje året i rad då ett ex rapporteras både 1991 och 1992.

HÖKUGGLA *Surnia ulula*

1 ex Käl, NO Hälleforsnäs 31.1-14.2 (Jukka Väyrynen, Anders Nothagen, Göran Andersson), 1 ex Varsta, Gillberga 20.2 samt 1 ex Nökna, Mörkö 5.4 (Mats Blomstedt).

Tämligen normal rapportering.

LAPPUUGGLA *Strix nebulosa* (4-3)

1 ex Listaborg, Lista i januari (Egon Jonsson gm Lennart Bolund), 1 ex Bronäs, Hälleforsnäs 1.2-13.3 samt 2 ex på samma lokal 11.2 (Jukka Väyrynen, Göran Andersson, Elsa & Berth Olausson m.fl.).

Tre ex är det högsta antal som rapporterats under ett och samma år. Ugglan i Lista blev videofilmad och ugglan vid Bronäs fotograferades först av lokalbefolkningen. Enligt dessa ska också denna "stora ugglan" ha varit sedd i området även under föregående höst! Ugglan/ugglorna vid Bronäs blev också årets fågelhändelse i Sörmland med många tillresta beundrare. Den blev t.o.m. till födelsdags-present till en ornitolog som fyllde 70 år.

HORNUUGGLA *Asio otus*

Minst 36 häckningar rapporterade. Dessutom 2 ex under häckningstid.

Ett vinterfynd:

1 ex Björkeby, Mariefred 3.1 (Peter Kjellin).

36 häckningar är klart över genomsnittet för senare år. Huvuddelen av häckningarna har rapporterats från Eskilstuna (15) respektive Katrineholms (9) kommuner.

Vinterfynd är ovanliga i Sörmland.

JORDUGGLA *Asio flammeus*

Vinter:

1 ex Svanviken, Nyköping 23.2 (Ola Jonsson).

Vår:

1 ex Stensjön, St. Malm 11 & 14.4 (Bernth Andersson), 1 ex Mälsåker, Ytterselö 12.4 (Peter Kjellin), 1 ex Hartsö Skärgård, Bälinge 13.4 respektive 29.5

(Lennert Wahlén).

Sommar:

1 ex Hannsjön, Jönåker 20.6 (Leif Stål).

Höst:

1 ex Stensjön, St. Malm 13.8 (Bernth Andersson), 1 ex Enskär, Bälinge 18.8 (H-E fstn), 1 ex Marsäng, Nyköping 24.8 (Jonny Werdin) samt 1 ex Hävringe, Oxelösund 10.10 (Jukka Väyrynen, Jonny Werdin).

Inga direkta häckningsindikationer trots de två fynden i maj respektive juni. Vinterfynd är ovanliga för Sörmland.

PÄRLUGGLA *Aegolius funereus*

Tillägg för 1992:

18 ex ringmärkta på Enskär, Bälinge 14.9-26.10 (H-E fstn).

Pärlugglan utgick som rapportart för 1993 p.g.a. dålig rapportering och kommer istället att dyka upp som uppslagsart i framtiden.

NATTSKÄRRA *Caprimulgus europaeus*

Ca 37 ex rapporterade under häckningstid från 27 lokaler. Dessutom 1 ex fångat på Enskär, Bälinge 2.9 (H-E fstn).

Glädjande nog mer än en fördubbling jämfört med 1991 och 1992.

TORNSEGLARE *Apus apus*

1 ex skogshall, Svärta 3.10 (Göran & Bo Altstedt).

Oktoberfynd rapporterat från Nyköpingstrakten också 1992.

KUNGSFISKARE *Alceda atthis*

Två häckningar:

Åkforsån, Broby med okänt utfall (Anders Nothagen m.fl.) samt vid slussen, Torshälla med indikering på tre kullar

(Hjördis och Leif Carlsson, Lennart Bolund m.fl.).

Dessutom ytterligare ca 30-35 ex rapporterade från 31 lokaler.

Antalet häckningar är det samma som 1992. Åkforsån vid Broby är en "klassisk" sörmländsk häckningslokal. Övriga observationer är en ökning med ca 50 % sedan 1992. De flesta av dessa föreligger från januari-februari samt sen augusti-december, förutom ett rapporterat ex från Borsökna sjön, Eskilstuna under juni-juli.

HÄRFÅGEL *Upupa epops* (43-1)

1 ex Gamla Kyrkogården, Strängnäs 29-30.4 (Fredrik Ellin m.fl.).

Detta exklusiva besök fick ett snöpligt slut då fågeln dödades av en katt!

MINDRE HACKSPETT *Dendrocopus minor*

Ca 65 häckningar/troliga häckningar/revirhävande ex har rapporterats. Detta är en ökning med 10 sedan 1992. Notera dock att ca 45 av dessa är rapporterade från Eskilstuna och Strängnäs kommuner.

TREÅIG HACKSPETT *Picoides tridactylus*

Rapporter om 1 hona från Skiren, Eskilstuna 22.3-1.5 (Lars Eriksson m.fl.) samt en trummande hane i Mälarmården, S Eskilstuna 9.5 (Leif Carlsson) kan tyda på häckning.

Dessutom 1 hona vid Skiren, Eskilstuna även 3.10 (flera observatörer) samt 1 ex Rosendahl, Aspö 15.10 (Folke Stenström gm Ingrid Stenström).

Ringmärkta vid Enskär:

4 ex 19.9, 1 ex 24.9 samt 1 ex 29.10 (H-E fstn).

Fåglar under häckningstid rapporteras nästan undantagslöst från Skirenområdet och Mälarmården S Eskilstuna. Arten torde rimligtvis finnas i andra delar av Sörmland. Antalet ringmärkta på Enskär utgör ca 30 % av den totala fångsten av arten sedan fågelstationens start 1965.

TRÄDLÄRKA *Lullula arborea*

32-34 revirhävande ex rapporterade.

Uppropsart för 1993 vilket gav en fördubbling av antalet revir mot 1992.

Då vi fortsätter att begära in samtliga fynd från häckningstid får vi se om detta är ett stabilt förhållande. Så fortsatt att rapportera trädlärkor!

BERGLÄRKA *Eremophila alpestris*

Rättelse för 1991:

1 ex Stora Garkast, Bälunge ska vara 27.1. Tidigare angett som 27.11.

BACKSVALA *Riparia riparia*

Ca 700 häckningar från 14 lokaler (Tony Haglund m.fl.).

Rapporteras dåligt. Ca 80 % av rapporterna kommer från en och samma rapportör.

STÖRRE PIPLÄRKA *Anthus novaeseelandiae* (1-1)

1 1k tillfälligt rastande vid Horn, Nyköping 25.9 (Jörgen Israelsson, Jan Gustafsson, Göran Altstedt m.fl.).

Endast det andra fyndet av denna östliga art inom rapportområdet.

ÄNGSPIPLÄRKA *Anthus pratensis*

1 ex Stensjön, St. Malm 7.1 och 24.1 (OBS-boken gm Urban Rundström).

Nionde kända övervintringen inom rapportområdet.

SKÄRPIPLÄRKA *Anthus petrosus*

1 ex Stora Garkast, Bälunge 29.12

(Lennart Wahlén).

Vinterobservationer av denna annars tåliga art är ovanliga.

GULÄRLA *Motacilla alba*

Endast två häckningar (Stensjön, St. Malm och Skäggesta, Åker) samt 9-12 troliga häckningar rapporterade.

Är arten så ovanlig i Sörmland eller eftersöks/rapporteras den inte?

FORSÄRLA *Motacilla cinerea* (6-1)

1 sträckande Marsäng, Nyköping 13.9 (Jonny Werdin).

Förekom även 1992, då med två fynd. Får fortfarande betecknas som en raritet i Sörmland.

SÄDESÄRLA *Motacilla alba*

1 ex i ungfågeldräkt Nora, Mörkö 13.3 (Stefan Clason).

SIDENSVANS *Bombicilla garrulus*

En flock om ca 500 ex i Eskilstuna i februari.

Stora flockar rapporterade under både vinter och höst. Ovan nämnda var den största. I Eskilstuna beräknades finnas ca 2000 ex i november.

STRÖMSTARE *Cinclus cinclus*

Häckningar:

En konstaterad vid Gisekvarn, Trosa och två troliga vid Nynäsån, Nynäs, Tystberga respektive Alstorpsdammen, Nävekvarn (Jan Gustafsson, Jan Karlsson). Dessutom 1 ex Lilla Sjögetorp, Högsjö 17.5 (Anders Nothagen).

Normal rapportering. Gisekvarn har visat sig vara en säker häckningslokal för arten.

GÄRDSMYG *Troglodytes troglodytes*

Häckningar:

14 konstaterade/troliga häckningar har rapporterats.

Vinter:

22-23 ex från januari-februari samt december

Ringmärkta:

12 ex vid Idö, Jäder, Söderfjärden (Lars Broberg), 16 ex Tandlaviken, Husby-Rekarne (Kent Carlsson) samt 91 ex på Enskär, Bälunge (Lennart Wahlén).

En kraftig ökning av antalet vinterfynd från 9 1992 till årets siffror. De milda vintrarna har tydligen haft genomslagskraft.

RÖDHAKE *Erithacus rubecula*

Vinter:

1 ex Enskär, Bälunge 1.1 och 7.2 (Lennart Wahlén), 1 ex Strandstuviken, Nyköping 14.2 (Bertil Karlsson) samt 1 ex Sättragatan, Katrineholm 20-31.12 (Kerstin Moström).

1992 gjordes fyra vinterfynd.

BLÅHAKE *Luscinia svecica*

Vår/sommar:

1 hane ringmärkt Idö, Jäder, Söderfjärden 7.5 (Lars Broberg) samt 1 sjungande Lillrö, Bälunge 12.5 (Lennart Wahlén).

Dessutom är värt att nämna ca 10 ex vid Råby-Rekarne k:a 29.8 och 6.9 (Bo Gustavsson) vilka sågs på ett fält i samband med skörd av oljeväxter. Det sistnämnda kan ses som en påminnelse om att blåhakar inte sällan utnyttjar just oljeväxtfält som rastlokaler under hösten. Det finns uppgifter om att blåhakar ibland också ses i viss omfattning även i

energiskogsplantager.

Vårfynd är som synes ovanliga i Sörmland.

BLÅSTJÄRT *Tarsiger cyanurus* (0-1)

1 1k hane ringmärkt på Enskär, Bälunge 24.9 (Urban Rundström, Bernth Andersson, Arne Moqvist).

Första fyndet för rapportområdet.

SVART RÖDSTJÄRT *Phoenicurus ochruros*

1 2k hane Sjösa gård, Nyköping 11.4 (Jörgen Israelsson), 1 2k hane södra hamnområdet, Södertälje 7-23.5 (Stefan Clason, Lennart Magni m.fl.), 1 hane Moraån, Överjärna 11.5 (Erik Asplund) samt 1 hona Täckva udden, Nyköping 6.6 (Jörgen Israelsson).

Ett förhållandevis bra år för arten. Dock inga rapporter alls från Oxelösund.

RINGTRAST (*Turdus torquatus*)

1 ex Lista, V Eskilstuna 18.4 (Karin Nilsson gm Lennart Bolund), 1 hane Risö, Tystberga 24.4 (Arne Andersson) samt 2 hanar Sjösa gård, Nyköping 24.4 (Jörgen Israelsson).

Normal rapportering. Notera också hur väl samlade fynden är i tiden. Fågeln på Risö förolyckades mot ett fönster.

BJÖRKTRAST *Turdus pilaris*

Hela ca 2000 rastande Sätterstamaden, Sättersta 10.1 (Lennart Wahlén).

RÖDVIINGETRAST *Turdus iliacus*

Vinter:

Ca 21 ex rapporterade från januari.

Sträck:

Ca 600 sträckande Marsäng, Nyköping 14.10 (Jonny Werdin).

Högsta januarisiffran någonsin vilket kan ses som en fortsättning på decembernoteringen för 1992 på 15 inrapporterade fåglar. Orsaken är naturligtvis den milda vintern. Sträckesiffran från Marsäng är intressant då vi sällan får in dylika rapporter för denna nattsträckande art.

DUBBELTRAST *Turdus viscivorus*

Som mest 10 ex i

Sunbyholmsarkipelagen, Sundby-Jäder och 6 ex Hässelbyholm, Fogdö under januari-februari (flera observatörer). Dessutom 25-27 ex rapporterade från övriga Sörmland under samma period.

De 16 rapporterade från Mälarenregionen har sin förklaring i mistelförkomsten och är en tämligen normal siffra. De övriga höga siffrorna torde bero på det gynnsamma vinterklimatet. Noteras bör att ca 95 % av de övriga fynden härrör från Nyköpingstrakten.

GRÄSHOPPSÅNGARE *Locustella naevia*

Ca 70 sjungande fåglar på 40 lokaler med den absoluta merparten från den norra delen av rapportområdet.

Rapportart för första gången sedan 1984 då 72 sjungande fåglar rapporterades. Om man bortser från rekordåret 1980, med 150 revirhävdande, så har årstotalen under andra halvan av sjuttio-talet pendlat kring 100 ex/år. Arten tycks alltså numera tämligen stabil i Sörmland, men man ska komma ihåg att när rapporteringen började 1965 var arten fortfarande sparsam med < 10 ex/år.

FLODSÅNGARE *Locustella fluviatilis*

1 ex Tandlabron, SV Eskilstuna 30.5-16.6 (Bo Gustavsson m.fl.), 1 ex

Börsen, Åkers styckebruk 6.6 (Jukka Väyrynen), 1 ex Byringe, Husby-Rekarne, SV Eskilstuna 12.6 (Tony Haglund) samt 1-2 ex nära kanotklubben, Mora, Sundby, NO Eskilstuna 9-15.7 (Pedro Haglund).

Endast 4-5 ex ska jämföras med genomsnittet för de fem senaste åren på ca 15 ex/år. Den regniga sommaren är säkerligen en rimlig förklaring.

BUSKSÅNGARE *Acrocephalus dumetorum* (17-1)

1 ex Hörningsholms slott, N Mörkö 12-30.6 (Stefan Clason, Bo Ljungberg, Uffe Modin, Mats Blomstedt).

Fjärde året i rad inom rapportområdet samt tredje året i rad från just norra Mörkö.

KÄRRSÅNGARE *Acrocephalus palustris*

22-23 sjungande fåglar från 21 lokaler samt 4 ringmärkta vid söderfjärden respektive Snäckviken, Nyköping.

En ganska låg siffra jämfört med snittet för de senaste fem åren på ca 32 ex/år. Det dåliga för-sommarvädret kan förstås ha spelat in då en majoritet av fynden som vanligt gjorts under juni. Fynden fördelar sig i år tämligen jämnt mellan de norra och södra delarna av rapportområdet.

TRASTSÅNGARE *Acrocephalus arundinaceus*

22 sjungande på 13 lokaler 6.5-27.6 samt 10 ringmärkta vid Söderfjärden 22.7-28.8.

Årets notering för sjungande fåglar är den högsta sedan 1990 då 28 sjungande trastsångare noterades. Årstotalen är faktiskt den näst högsta endast slagen av just 1990 som då var på 36 individer. Denna arten har alltså inte påverkats lika negativt av vädret som föregående då de flesta fynden är från maj då det var betydligt mindre med regn.

HÖKSÅNGARE *Sylvia nisoria*

1 hane Nora hage, Mörkö 10 & 17.6 (Mats Blomstedt), 1 hane Björkarösund, Mörkö 30.5 & 5.6 (Uffe Modin, Stefan Clason), 1 hane V Aspudden, N Mörkö 10.6 samt 1 ringmärkt Snäckviken, Nyköping (Arne Andersson, Jan Gustafsson).

Tolfte året i rad arten rapporteras från norra Mörkö. Dessutom en liten upprykning mot de senaste årens 1-2 individer/år.

SVARTHÄTTA *Sylvia atricapilla*

1 hona Eneområdet, Järna från mitten på februari till början på april (Erik Asplund) samt 1 hane Bryngelstorpsvägen, Nyköping 30.12 (Eric Salomonsson).

Tredje året i rad med vinterfynd, givitvis p.g.a. de milda vintrarna.

KUNGSFÅGELSÅNGARE

Phylloscopus proregulus (14-0)

Tillägg:

1 ringmärkt Enskär, Bälinge 911006 (H-E fstn).

Med detta tillägg kommer alltså totalen upp på 14 ex för rapportområdet. Förutom det första fyndet, vilket gjordes på

Hävringe, Oxelösund 1968, så gäller samtliga fynd ringmärkta fåglar på Enskär.

TAIGASÅNGARE *Phylloscopus inornatus* (14-0)

Tillägg:

3 ringmärkta på Enskär, Bälunge med vardera 1 ex 910927, 911011 samt 911013 (H-E fstn).

Även totalen för denna östliga sångare är med detta tillägg numera uppe på 14 ex.

GRANSÅNGARE *Phylloscopus collybita*

1 sjungande V Råby-Rekarne k:a 30.4-15.5 (Lennart Karlsson) samt 1 sjungande Vadsbro gård, Dunker 9.6 (Jukka Väyrynen).

Endast ett junifynd är under det normala då 2-6 ex/år rapporterats de senaste åren. Fyndet vid Råby-Rekarne k:a är intressant då det på precis samma plats sjöng en fågel 21.5-11.7 under 1992.

1 ex av rasen *tristis* ringmärktes på Hartsö-Enskär 27.10 (Göran Ahlstedt, Christer Larsson), detta var det 6 exemplaret inom rapportområdet.

MINDRE FLUGSNAPPARE *Ficedula parva*

1 par sökte lämplig boplats i bokskogen vid Taxinge, Mariefred 17.5-2.6 men häckning uteblev, möjligen p.g.a. det regniga vädret (Stefan Clason, Daniel Bengtsson, Mats Blomstedt). Dessutom 1 utfärgad sjungande hane Djurön, Vibyholm, S Sparreholm 23.5 (Per Flodin, Göran Andersson), 1 hane Hället, Nyköping 24.5-2.6 (Björn Johansson m.fl.),

1 hane Tåkenön, Fiskeboda, Hjälmarens 29.5 (Jukka Väyrynen), 1 2k hane Brannäs, Oxelösund 6.6 (Jan Karlsson, Jan Gustafsson), 1 ex Marsäng, Nyköping 1.8 (Ulf Hagström) samt 1 ex Tullgarns slott, Hölö 11.9 (Uffe Modin, Bo Hellberg). På Enskär ringmärktes totalt 4 ex med 1 ex vardera 30.8, 23.9, 27.9 respektive 7.10 (H-E fstn).

Totalt 12 ex varav 5 revirhävande är en tillbakagång från förra årets total på 21 ex, men ligger nära snittet för de senaste 10 åren.

SKÄGGMES *Panurus biarmicus*

Konstaterad eller misstänkt häckning med ett eller flera par på 11 lokaler. Den absoluta merparten av rapporterna kommer från de vassrika sjöarna i centrala och norra delarna. Ett faktum som kanske i viss mån speglar rapporteringsbenägenheten mer än själva utbredningen för arten, för visst finns väl skäggmes på fler kustnära lokaler än Labro ängar och Mörkö?

Dessutom fångades hela 917 ex (870 nymärkningar, 37 mellanårskontroller samt 10 främmande kontroller) vid Söderfjärden, Strängnäs (Lars Broberg). Återigen en ökning.

Som kuriosa kan nämnas att skäggmesar också kan påträffas i det yttre kustbandet då en flock hördes på Enskär, Bälunge samt en flock på ett tiotal individer sågs på Hävringe, Oxelösund under oktober. Den senare gick dessutom ner en kort stund och rastade på ett litet kargt skär!

PUNGMES *Remiz pendulinus* (4-0)

Vid arbete med muddermassor i december vid Sundbyholm, NO Eskilstuna sågs ett bo av denna arten. Detta blev dock förstört vid det fortsatta arbetet (Kjell Vallgren gm Lars Eriksson).

Tidigare endast fyra tillfälliga fynd med två vardera 1989 och 1990. Detta är första beviset för häckning/häckningsförsök. Det finns alltså all anledning att ut och leta på lämpliga lokaler under maj!

SOMMARGYLLING *Oriolus oriolus* (69-1)

1 2k hane Labro ängar, Nyköping 30.5 (Björn Johansson, Jan Gustafsson).

Förutom 1985 så har arten varit årlig sedan rapporteringsstarten 1965. Genomsnittet för de senaste 10 åren har varit ca 2 ex/år. Högsta noteringen har varit 5 ex (1968, 1972, 1973 samt 1988).

SVARTPANNAD TÖRNSKATA

Lanius minor (2-1)

1 ad Sätterstamaden, Nyköping 15.8 (Hans Berglund).

Tredje fyndet för rapportområdet och andra året i rad. Tidigare observerad 1967 och 1992.

STARE *Sturnus vulgaris*

Rapporterad från sju lokaler under januari-februari med som mest 45 ex vid Horn, Nyköping. Från december endast rapporterad från två lokaler.

Speglar förstås de senaste mildvintrarna.

NÖTKRÅKA *Nucifraga caryocactes*

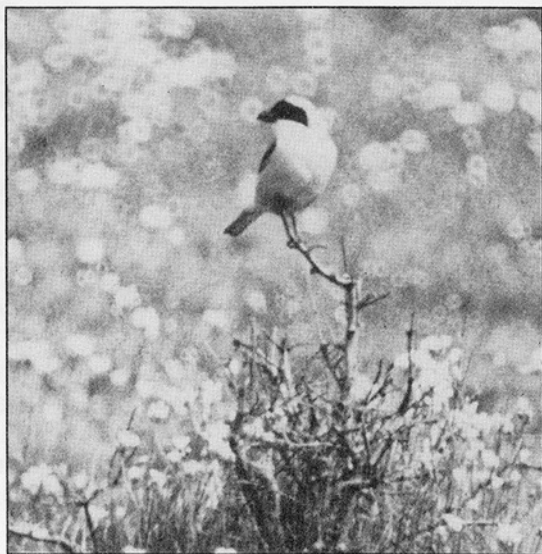
En konstaterad häckning vid Rösstorp, Forssjö, Katrineholm (Håkan Lernefalk). Dessutom ytterligare observationer under häckningstid vid Nasen, Barva, O Eskilstuna (Brita & Gösta Nilsson), N Hällberga, S Eskilstuna (Bo Gustavsson) samt N Häradsjön, Dunker (Hans Eliasson).

Får betecknas som normal rapportering då häkningar av denna mycket tillbakadragna art sällan rapporteras.

RÅKA/SVARTKRÅKA *Corvus frugilegus/corone*

1 antingen juv råka eller svartkråka Labro ängar, Nyköping 1.5 (Eric Salomonsson).

Ett mycket intressant fynd oavsett art. Datumet tyder på den senare men någon beskrivning som utesluter råka finns inte.

Tredje fyndet av svartpannad törnskata.

Foto: Bertil Breife

Ett faktum som tyvärr också gäller för tidigare iakttagelser av denna ras (se Sörmlands fåglar 1992).

BERGFINK *Fringilla montifringilla*

Endast vinteriakttagelser

inrapporterade:

Ett till fem ex rapporterade från sex lokaler vardera i januari och december.

Inga rapporter om sommarobservationer eller stora flockar alls. Trots allt förvånansvärt fåtalig denna milda vinter (92/93).

STEGLITS *Carduelis carduelis*

Åtta konstaterade samt tre misstänkta häckningar ligger något över de senaste årens rapportering men är fortfarande endast hälften mot mitten på 80-talet.

Under höst/vinter har flockar på 15-40 ex rapporterats från 10 lokaler.

VINTERHÄMPLING *Carduelis flavirostris*

Rapporterad från fyra lokaler under våren:

1 ex Öknasjön, Härad 24.3 (Peter Kjellin), 2 ex Stensjön, St. Malm 29.3 (Jukka Väyrynen), 8 respektive 1 ex sträckande Lillrö, Bälinge 3 respektive 10.4 (Lennart Wahlén) samt ca 50 ex Eskilstuna reningsverk 17.4 (Leif & Hjördis Carlsson, Carina Jarl).

Rapporterad från sex lokaler under hösten:

1 ex Hävringe, Oxelösund 10.10 (Jukka Väyrynen), ca 20 ex Horn, Nyköping 15.10 (Bo & Göran Altstedt), totalt 18 ex i Hartsöarkipelagen 28.10-27.11 (H-E fstn, Lennart Wahlén), ca 25 ex N Viboö, Västermo, Eskilstuna 6.11 (Leif & Hjördis Carlsson), ca 35 ex S Vävle, Jäder, Eskil-

tuna 13.11 (Leif & Hjördis Carlsson) samt 1 ex Sjösaviken, Nyköping 20.11 (Jan Gustfasson).

Vinter:

Ca 40 ex Solöfälten, Fogdö, Strängnäs 10.1 (Magnus Brandel), ca 30 ex Stensjön, St. Malm 24.1 (Urban Rundström), ca 50 ex N Fiholm, Jäder, Söderfjärden 5.12 (Bo & Eva-Lena Hernod), ca 40 ex Tandlaån, Husby-Rekarne, Eskilstuna 29.12 (Bo & Eva-Lena Hernod) samt 8 ex G:a Oxelösund 31.12 (Jonny Werdin m.fl.).

Vår- och höstrapporteringen av normal omfattning. De senaste mildvintrarna åpterspeglas däremot i vinterobservationerna som är fler än vanligt.

GRÅSISKA *Carduelis flammea cabaret*

2 ex ringmärkta Enskär, Bälinge 28.9

(H-E fstn).
Totalt endast fem ringmärkta gråsiskor på Enskär denna höst!

Tillägg:

Ca 40 ex ringmärkta på Enskär, Bälinge under hösten 1991 (H-E fstn). 5 ex ringmärkta på Enskär, Bälinge 921005-31 (H-E fstn).

SNÖSISKA *Carduelis hornemanni*

Rättelse:

1 ad och 4 2k Ekeby gård, N Malmköping 920216-920303 (Jukka Väyrynen).

Tidigare angett som 1 ad och 1 2k på samma plats.

Däremot ingen observation under 1993 vilket är anmärkningsvärt. Arten har annars varit årlig sedan 1984 och de senaste fem åren har genomsnittet varit ca 10 ex/år.

BÄNDELKORSNÄBB *Loxia leucoptera*

10 sträckande Mälby kvarn, N Malmköping 15.8 (Jukka Väyrynen), 2 ad Marsång, Nyköping 27.9 (Jan Gustafsson), 7 ex Mälsåker, Ytterselö, Strängnäs 1.10 (Björn Carlsson, Peter Kjellin), 3 sträckande Merlänna, Strängnäs 7.10 (Kent Söderberg), 10 sträckande Horn, Nyköping 10.10 (Björn Johansson) samt 1 ad Skogshall, Svärta, Nyköping 11.10 (Bo & Göran Altstedt).

Mycket varierande omfattning av rapporteringen från år till år. 1992 förelåg t.ex. inga rapporter alls för arten. Årets rapportering är alltså inte onormal på något vis.

STÖRRE KORSNÄBB *Loxia pytyopsittacus*

2 hanar Sandvik, Nyköping 6.2 (Jan Gustafsson, Jan Karlsson), 2 ex Helgö k:a, Nyköping 6.2 (Jan Karlsson), "några" Trehörningen-Långfoten, Näshulta 5.4 (Leif Carlsson), 5 ex S St. Grytsjön, SO Eskilstuna 14.5 (Brita & Gösta Nilsson), 5 respektive 2 ex Lövlundsviken, Flen 2 respektive 6.10 (Jukka Väyrynen), 1 hane 2 honor 1,5 km V Råby-Rekarne k:, V Eskilstuna 2.11 (Lennart Karlsson).

De senaste fem åren har antalet varierat från 20 till 40 varför årets siffra är normal. Notera att det detta år sågs fler av den föregående arten.

ROSENFINK *Carpodacus erythrinus*

Ca 70 ex från 25 lokaler. Dessutom 26 ex ringmärkta vid Snäckviken, Nyköping (Arne Andersson, Jan Gustafsson) samt 10 ex ringmärkta vid Lundby-Tandlaviken, Husby-Rekarne 16.7-8.8 (Kent Carlsson).

Då rapporteringen av denna art varierar kraftigt från år till år är resultatet svårbedömt. Men notera hur få som ringmärkts, siffran från Snäckviken är den lägsta på 10 år.

TALLBIT *Pinicola enucleator*

1 överflygande Eksjö, Flen 6.4 (Jukka Väyrynen), 3 sträckande Skogstorp, SV Eskilstuna 15.11 (Tero Niemi), 1 sträckande Storhusqvarn, Nyköping 16.11 (Jörgen Israelsson), 3 sträckande Horn, Nyköping 8.12 (Göran Altstedt), 11 ex Laggårbo, VSV Koppartorp, Tuna-berg, Nyköping 12.12 (Mats Blomstedt, Stefan Clason).

Får betecknas som något fler rapporter än normalt för ett icke invasionsår.

LAPPSPARV *Calcarius lapponicus*

Vår:

1 ex i Hartsö skärgård vardera 13.4 och 1.5 (Lennart Wahlén).

Höst:

3 respektive 6 ex Hävringe, Oxelösund 18 & 19.9 (Göran Andersson, Jukka Väyrynen) samt 1 ex på samma lokal 10.10 (Tommy Karlström). Totalt ca 50 ex från Hartsöarkiplagen 23.8-27.9 med högsta noteringar på 7 ex 28.8, ca 20 ex 9.9, 10 ex 19.9 samt 6 ex 24.9 (H-E fstn). Ca 31 ex Marsång, Nyköping 22.8-30.9 (Jonny Werdin m.fl.), 2-3 rastande Strandstuviken, Nyköping 29 & 30.8 (Daniel & Stefan Bengtsson, Jonny Werdin), 1 ex Skansundet, N Mörkö 4.9 (Stefan Clason), 2 ex Tullgarnsnäs, Hölö 12.9 (Uffe Modin) samt 1 ex Höganäsviken, Tullgarn 19.9 (Uffe Modin).

Ovanligt få vårobservationer kompenseras av hela ca 100 ex under hösten. Detta är väl över genomsnittet för de

senaste åren och ligger i nivå med de höga noteringarna från mitten av 80-talet.

SNÖSPARV *Plectrophenax nivalis*
Vår:

11 observationer från lika många lokaler om ca 250 ex, med största flocken på > 150 ex på Rossviksfälten, SV Eskilstuna 28.3 (Leif & Hjärdis Carlsson, Carina Jarl).

Höst:

6 observationer från 6 lokaler om ca 175 ex med största flockarna på ca 50 ex vid Marsäng, Oxelösund 2.11 (Jonny Werdin) samt ca 100 ex på norra Mörkö 6.11 (Uffe Modin).

Vinter:

1 ex Gorsingeholm, Strängnäs 27.12 (Leif Karlsson).

Förvånansvärt få vinterobservationer med tanke på den milda vintern. Jfr t.ex. 1992 då sju observationer om ca 88 ex gjordes. Vår- och höstrapporteringen annars normala med den typiska tyngdpunkten vid slutet av mars respektive början på november.

ORTOLANSPARV *Emberiza hortulana*

31 sjungande fåglar från 21 lokaler med majoriteten av fynden som brukligt från Eskilstuna-Strängnäsområdet.

Fjärde året i rad med tämligen konstant rapportering. Jfr dock med inventeringen 1976 då 109 sjungande fåglar rapporterades. Så sent som 1988 inrapporterades 65 sjungande ortolansparvar.

Detta skulle kunna vara en mycket lämplig inventeringsart för lokal-klubbarna.

VIDESPARV *Emberiza rustica*

1 ex sågspå Solöfälten, Bergshammar, Fogdö 11.9 (Magnus Brandel), 3 rastande Hävringe, Oxelösund 18.9 (Göran Andersson, Jukka Väyrynen) samt 2 ex ringmärkta på Enskär, Bälinge med 1 ex vardera 19 & 23.9 (H-E fstn).

Så gott som årlig med något/några exemplar under september med majoriteten av fynden från yttersta skärgården.

DVÄRGSPARV *Emberiza pusilla* (3-0)
Tillägg:

1 1k ringmärkt på Enskär, Bälinge 921005 (Stefan Bengtsson). Godkänd av Rk under 1993.

Denna fångst utgjorde tredje fyndet med de tidigare två 1975 respektive 1980.

SÄVSPARV *Emberiza schoeniclus*

Vinter:

3 ex Stensjön, St. Malm vintern 92/93 (Urban Runström), 2 ex Brandholmen, Nyköping 8.1 (Lennart Wahlén), 1 ex Gorsingeholm, Strängnäs 6.2 (Leif Karlsson) samt 1 ex Gorsingeholm, Strängnäs 1.12 (Lars Broberg).

Vinterfynd alltså från tre lokaler under januari-februari samt från en under december. Förvånansvärt få fynd trots mild vinter igen men faktiskt i nivå med de senaste två vintrarna.

*Nu är det bara att skicka in
obsarna från 1994.*

Senast 95-01-15

Till:

Göran Andersson

Föreningen Sörmlands Ornitologer

FSO är en ideell förening och verkar för vidgad känedom om och bättre levnadsbetingelser för de sörmländska fåglarna, samt för att sprida intresse för ornitologi till allmänheten. Olika projekt, årlig fågelrapportering, fågelskydd, opinionsbildning m m står på programmet. Medlemskap i Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO) för 1994, inkluderar två nummer av föreningens tidskrift Fåglar i Sörmland (FiS), utom familjemedlemmar, erhålles genom att 70 kr insättes på postgiro 7 73 78 - 8. Familjemedlemmar 10 kr.

Styrelsen 1994

Kassör
Agne Swenzén
Skånegatan 5
641 36 Katrineholm
0150 - 182 97

Ordförande

Bert Lindgren
Källstugan, Kila
610 50 Jönåker
0155 - 723 33

Vice Ordförand

Jukka Väyrynen
Mälbykvarn
640 32 Malmköping
0157-441 39

Sekreterare

Joakim Ed
Videvägen 12
645 33 Strängnäs

Ledamot

Pedro Haglund
Fristadsgatan 14 B
633 46 Eskilstuna

Ledamot

Göran Ahlstedt
Svärta Skogshall
611 93 Nyköping

Ledamot

Urban Rundström
Åsgatan 49
641 34 Katrineholm

Regionala Rapportkommittén för Södermanland (Rrk)

Göran Andersson
Mosstorp
642 90 Flen
0157-135 10

Sörmlands-svararen

Telefon svarare med heta fågel-
observationer och med informa-
tion från lokalföreningarna.
0157-108 64

Stockholm Birdline

08-590 364 86

Södermanlands lokalföreningar

Ornitologiska Klubben i Eskilstuna

Pedro Haglund
Fristadsgatan 14 B
632 46 Eskilstuna
016 - 14 95 93

Katrineholms/Vingåkers Ornitologiska Förening

Lars Ekblom
Julsätervägen 3
641 34 Katrineholm
0150 - 508 70

Fågelföreningen Tärnan Nyköping/ Oxelösund

Ingvar Jansson
Vitriskestigen 7
611 63 Nyköping
0155 - 287373

Strängnäs Ornitologiska Klubb

Kent Söderberg
Kantorstigen 1
645 91 Strängnäs
0152-513 24

Södertälje Ornitologiska Förening

Stig Stried
Hägervägen 3
151 90 Södertälje
0755-944 17

Hartsö-Enskär Gruppen

Lennart Wahlén
Fruängsgatan 44 A
611 30 Nyköping

FSO är en regionalförening till Sveriges Ornitologiska Förening (SOF). Postadress: Box 14219, 104 40 Stockholm, Skeppargatan 19, Tel: 08-662 64 34. Öppettider Mån-fre 9.30-16.00, Generalsekreterare: Gustav Aulén. Expeditionsföreståndare: Eva Nordin. Medlemsavgift 1994: 210:-, ungdommar (födda 1972 eller senare) 110:-, familjemedlemmar 40:-. Postgiro 19 94 99-5, bankgiro 311-1994. Medlemmar (utom familjemedlemmar) erhåller tidskriften Vår Fågelvärld.

Fåglar i Sörmland *- Den variabla* *tidningen.*

Innehåll 2/94

- 51 *Ledare*
- 52 *Fågellokal i Sörmland - Vansö och Åker*
- 56 *Stäpp- eller ängshök?*
- 66 *Insändaren - Havsfågelskåda*
- 69 *Artrally*
- 71 *Skäggmesen i Söderfjärden*
- 77 *Nytt från Rrk*
- 82 *Fågelrapporten 1993*